№ 91 (3832)

19 лістапада 2013 г.
Выдаецца з ліпеня 1995 г.
на беларускай
і рускай мовах

Выдавец:
УП «Народная Воля».
Кошт — свабодны.

www.nv-online.info

Народная Воля

На прастор, на шырокі разлог
Выходзі, мой народ, грамадою...

Якуб КОЛАС

НЕЗАВИСИМАЯ ЭКСПЕРТИЗА

Борис ЖЕЛИБА, профессор, доктор экономических наук

У кризисного порога

Не хотелось бы нагнетать обстановку, но ситуация в экономике Беларуси такова, что можно утверждать: мы идем след в след по дорожке к еще не забытому валютно-экономическому кризису, разразившемуся в стране в 2011 году, в результате которого рубль девальвировался в 3 раза, цены выросли более чем в 2 раза. Вот некоторые сегодняшние экономические показатели.

Золотовалютные резервы государства иссякают не первый месяц. За октябрь они вновь сократились. При этом сократились рекордно — на 574,6 млн долларов и на 1 ноября составили 6813,1 млн долларов, что покрывает размер нашего импорта на протяжении 1,6 месяца вместо минимальных двух месяцев. С начала года снижение резервов составило 1281,9 млн (весной 2011 года золотовалютные резервы находились в районе 4 млрд долларов). Валюта ушла на погашение внешних долгов и на поддержание курса белорусского рубля. ***Поступления валюты в страну недостаточны. Наши два главных валютных цеха — нефтепереработка и производство калийных удобрений — работают в лучшем случае вполсилы.*** Поставки нефти урезаны Россией, продолжает о себе давать знать "калийная война" с "Уралкалием".

С 1 октября с 9080 до 9280 рублей (на 15.11.2013 г.), или на 2,2%, вырос курс доллара. С начала года рубль девальвировался на 8,3%. Это первые показатели в СНГ. Население Беларуси шестой месяц подряд покупает валюты больше, чем продает. В октябре чистая покупка наличной валюты составила 255,3 млн долларов (в сентябре — 218,4 млн). То же происходит и по безналичной валюте. За 10 месяцев чистый спрос по наличной валюте сложился 887,1 млн долларов, по безналичной — 780,5 миллиона. По данным Нацбанка, рублевые депозиты снизились в октябре на 1,4 трлн рублей, или на 4%, и на 1 ноября составили 32,3 триллиона. Валютные же вклады увеличились в этом месяце на 139,1 млн долларов, или на 2%, и составили 7,2 млрд долларов, или 66,8 трлн рублей в эквиваленте. ***Население все более активно выражает недоверие к рублю. Чтобы удержать рублевые ресурсы, банки в который раз повышают депозитные ставки на рублевые вклады.*** Они доходят до 50% годовых ("Беларусбанк", "Альфа-банк", "Паритетбанк"). Из-за высоких депозитных процентов банки довели кредитные проценты до умопомрачительных высот (70—80% и более), что ставит под вопрос дальнейшее существование предприятий. Ставка рефинансирования Нацбанка, которая меняется с середины июня, теперь практически не играет никакой роли.

По данным Министерства финансов, в текущем году каждое пятое из 50 крупнейших ОАО Беларуси — убыточное. В 2012 году убытки имели только 2 ОАО. По итогам первых трех кварталов, как констатирует Министерство экономики, в реальном выражении заработная плата выросла на 18,7% (прогноз на 2013 год — 7,1%), что на 16,4% опережает рост производительности труда. Отмеченный макроэкономический дисбаланс приобрел устойчиво хронический характер.

По сути, валютная и финансовая ситуация в стране выходит из-под контроля экономических властей. Аналитики ведут споры, когда и на сколько необходимо провести официальную девальвацию белорусского рубля, единодушно считая, что рубль переоценен, чтобы эту ситуацию хоть частично облегчить. Минфин видит, что запланированных объемов валюты от продажи внутри страны государственных валютных облигаций до конца года (500 млн долларов) он не получит, придет ли последний транш кредита Антикризисного фонда в 440 млн долларов в декабре — также не известно. Все больше напрягает бюджет. Напрягает настолько, что власти видят только один способ пополнения его дохода — карманы населения. А что делать? Калийный рынок стагнирует и будет таковым до весны, сколько даст нефти Россия в следующем году — не известно. После попытки ввести выездную стодолларовую пошлину властями продолжается изобретение экзотических поборов, чтобы изъять "излишки денег" у населения, не забывая при этом, что недалек тот час, когда оно станет электоратом. Главное — ободрать в первую очередь относительно обеспеченных соотечественников и тех, кто имеет вредные привычки. Чтобы не было массовых протестов.

Предложение Мясниковича о необходимости ввести ***налог на "неработающих***", направленное не столько против тунеядцев, сколько против миллиона выезжающих работать за границу, похоже, обретает юридическую силу. По нему безработные должны раскошелиться примерно на 280 долларов в год. А то, что трудовые мигранты переводят не меньше миллиарда долларов своим семьям в Беларусь, не в счет. Как и то, что люди начнут уезжать в ту же Россию целыми семьями. Не исключая высококвалифицированных специалистов и рабочих.

Следующими под раздачу попались ***владельцы автомобилей***. Им придется заплатить госпошлину за "выдачу разрешения на допуск транспортного средства к участию в дорожном движении". В зависимости от веса автомобиля, его собственника дань может составить от 14 до 170 долларов в эквиваленте. Воистину полету творческой мысли чиновников нет предела! Так можно ввести налог и на допуск телевизоров и холодильников к электрическим сетям. Скоро будем платить налог за то, что мы белорусы. Не забыты и традиционные подати. На 14% должны повыситься акцизы на моторное топливо, на 27% — на алкоголь, и, конечно, увеличат акцизный налог на табачные и другие подакцизные товары.

В 2014 году Министерство экономики планирует довести уровень возмещения населением затрат на жилищно-коммунальные услуги не то до 50%, не то до 35% при средней зарплате, со слов министра экономики, в 628 долларов (в августе сего года она уже была 621 доллар). На фоне инфляции, которая ожидается к концу года в размере 16—18%, это замораживание зарплаты. Другими словами, будем жить по средствам. Перед тем же Министерством экономики и Госкомитетом по имуществу поставлена традиционно невыполнимая задача получить в следующем году 1,5 млрд долларов от продажи госпредприятий. В очередной раз работа по приватизации в текущем году провалена, о чем и высказался премьер-министр.

Растущие очереди в банковские обменники, ускоряющаяся девальвация рубля, тающие валютные резервы порождают панические настроения среди населения и банковских вкладчиков, создают питательную среду для возникновения разного рода слухов или непроверенной информации. Так, не без стараний государственной прессы циркулирует информация о возможных ограничениях валютного обращения в стране, о возможности возврата валютных вкладов рублями по курсу, а затем проведения разовой официальной девальвации. Нацбанк вынужден выступить с опровержениями этих слухов, назвав их провокационными. В смысле бредовыми и абсурдными. Но как реагировать нашему населению, когда в России эти же вопросы обсуждают на уровне министра финансов? Такими же абсурдными поначалу выглядели и высказывания наших официальных лиц насчет введения налогов на тунеядцев и выездной пошлины. Однако, как показывает жизнь, в Беларуси абсурдное легко становится реальным...

З-ЗА КРАТАЎ

Алег ВОЛЧАК:

«Ёсць рэакцыя на публікацыю ліста Мікалая Аўтуховіча ў «Народнай Волі»

У калоніі з'явіліся цыбуля і іншая гародніна, а палітзняволенаму далі бялізну.

Як стала вядома "Народнай Волі", гродзенскія медыкі (сумесная кансультацыя хірурга і артапеда) 27 верасня далі заключэнне па стане здароўя Мікалая Аўтуховіча пасля абследавання апошняга ў калоніі.

Яны канстатавалі, што яму патрабуецца пратэзіраванне зубоў *("адсутнасць рада зубоў, парушэнне жавальных функцый")*, але імплантацыя магчыма толькі пасля абследавання ў ваенным шпіталі.

Тым часам адміністрацыя калоніі пакуль не накіроўвае Мікалая на такое абследаванне, хоць заключэнне медыкаў ёсць у яго асабістай картцы.

"Зараз мы дамагаемся таго, каб дазволілі перадачу Мікалаю Аўтуховічу міксера, — распавядае праваабаронца **Алег ВОЛЧАК**. — *З-за адсутнасці зубоў ён не можа жаваць, міксер вельмі дапамог бы яму. Дарэчы, пасля публікацыі ў "Народнай Волі" "Письма из ада" Мікалая ў калоніі з'явіліся цыбуля і іншая гародніна, а палітзняволенаму далі бялізну".*

Алесь СВЯТЛАНІЧ.

ТЫМ ЧАСАМ

Маці спаткання пакуль не дачакалася

У лістападзе ў Мікалая Аўтуховіча планавалася спатканне са сваякамі, але калі маці палітвязня Лідзія Юльянаўна прыехала ў гродзенскую турму, каб спаткацца з сынам, то даведалася, што спатканне забаранілі.

"*Гэта іх права такое: хочуць — дазваляюць спатканне, хочуць — не дазваляюць,* — сказала ў эфіры Радыё Свабода маці Аўтуховіча. — *Што хочуць, тое і робяць. Не далі — і ўсё. Добра, што хоць перадачу прынялі. 30 кілаграмаў. Прадукты ды рэчы. Усё цяжкае, што ні купі, усё нешта важыць. Шмат не возьмеш. А бачыла я сына ажно ў мінулым годзе і ўжо, відаць, у гэтым годзе не ўбачу, да вызвалення не ўбачу, пэўна. Толькі засталося, што ліставацца. Чакаю яго, канечне. Яго шмат хто чакае, а маці — тым больш".*

Асуджаны на 5 гадоў і 2 месяцы Мікалай Аўтуховіч адбывае пакаранне ў гродзенскай турме, адкуль павінен вызваліцца ў красавіку наступнага года.

Праваабаронцы лічаць Аўтуховіча палітвязнем, якога, на іх погляд, пакаралі за барацьбу з карупцыяй ва ўладзе.

ПАД ГРАДУСАМ

Зіма не спяшаецца

На гэтым тыдні зноў будзе цёпла.

У аўторак — без істотных ападкаў, ноччу і раніцай у асобных раёнах туман. Днём месцамі будзе ўзмацненне ветру да 15—18 м/с. Тэмпература паветра ноччу мінус 3 — плюс 3°С, максімальная днём — ад плюс 2°С па поўначы краіны да плюс 8°С па поўдні.

"Пачынаючы з серады і да канца тыдня надвор'е пройдзе пад знакам цёплых паветраных мас з акваторыі Чорнага мора", — распавядае сіноптык **Дзмітрый Рабаў**. — ***У сераду*** *ў многіх раёнах магчымыя невялікія дажджы. Тэмпература ноччу 0°С — плюс 6°С , днём — плюс 5—9°С.*

У чацвер на большай тэрыторыі пройдуць дажджы. Ноччу ад плюс 1°С да плюс 7°С, днём — плюс 4—9°С.

У пятніцу месцамі дажджы, у асобных раёнах туман. Ноччу 0°С — плюс 6°С, пры праясненнях да мінус 2°С. Максімальная тэмпература днём плюс 2—9°С.

"*У выхадныя дні без дажджоў не абыдзецца, яны пройдуць на большай тэрыторыі нашай краіны*", — адзначыў сіноптык. **У суботу** ноччу плюс 1—7°С, пры праясненнях да мінус 2°С, днём ад плюс 4°С па паўночным усходзе краіны да плюс 10°С па паўднёвым захадзе. **У нядзелю** тэмпература паветра на працягу сутак — плюс 2—8°С.

СУДОВЫЯ СПРАВЫ

Ігар Логвінаў абскардзіць рашэнне Вышэйшага Гаспадарчага суда Беларусі

Выдавец Ігар Логвінаў не згодны з рашэннем Вышэйшага Гаспадарчага суда Беларусі, які пакінуў у сіле загад аб пазбаўленні яго выдавецкай ліцэнзіі, і мае намер падаць касацыйную скаргу.

— *Рашэнне відавочна несправядлівае, а мы маем намер дамагацца справядлівасці,* — пракаментаваў Логвінаў рашэнне суда прэс-службе ГА "БАЖ". — *У судзе з боку Міністэрства інфармацыі мы не пачулі адказы на тыя пытанні, якія былі зададзены. Будзем звяртацца з касацыйнай скаргай на гэтае рашэнне.*

Ігар Логвінаў не выключае, што яму давядзецца зарэгістраваць выдавецтва за межамі Беларусі і імпартаваць у краіну беларускую літаратуру.

Нагадаем, што 23 верасня прыватнае выдавецтва "ЛогвінаЎ" атрымала ад Міністэрства інфармацыі афіцыйнае паведамленне пра пазбаўленне ліцэнзіі на права ажыццяўляць выдавецкую дзейнасць. Ліцэнзію адклікалі па рашэнні калегіі міністэрства *"ў сувязі з дапушчанымі грубымі парушэннямі заканадаўства аб ліцэнзаванні".* Гаворка ішла пра выпуск альбома "Прэс-фота Беларусі 2011", які суд Ашмянскага раёна прызнаў экстрэмісцкім 18 красавіка 2013 года. Выдавецтва "Логвінаў" выступала выдаўцом альбома".

З патрабаваннем аднавіць ліцэнзію да Міністэрства інфармацыі Беларусі таксама ўжо звярнуліся сотні пісьменнікаў з усяго свету, журналісцкія і пісьменніцкія арганізацыі і творчыя саюзы. Усе яны звяртаюць увагу на выключнасць выдавецтва, якое падтрымлівала і друкавала творы вельмі шырокага кола аўтараў.

18 лістапада Вышэйшы Гаспадарчы суд Беларусі адхіліў заяву Ігара Логвінава і стаў на бок Міністэрства інфармацыі.

Барыс ГАРЭЦКІ.

СКАНДАЛ

Антикризисные технологии в действии

За взятку задержан директор Агентства антикризисных технологий и инвестиций. Сотрудники КГБ взяли его с поличным.

Как сообщает пресс-служба КГБ, "*назначенный Хозяйственным судом Минска антикризисным управляющим в деле о банкротстве ООО "Авеню Снаб" директор вымогал у учредителей данной организации взятку в размере 4000 долларов США за благоприятное решение вопроса о непривлечении указанных лиц к субсидиарной ответственности на сумму свыше 200 миллионов рублей".*

Расследованием займется Следственный комитет.

Алина ВЕТРОВА.

ЧУЛІ?

У Беларусь завітаў «рускі мядзведзь»

У Брэсцкай вобласці ў мінулым славутага расійскага барца Аляксандра Карэліна суправаджаў бізнесмен і старшыня Беларускай федэрацыі барацьбы Юрый Чыж.

Паведамляецца, што трохразовы пераможца Алімпійскіх гульняў па класічнай барацьбе, дэпутат Дзярждумы Расіі **Аляксандр Карэлін** наведаў мемарыяльны комплекс "Брэсцкая крэпасць-герой", дзе азнаёміўся з экспанатамі музея цытадэлі.

Карэлін — не толькі трохразовы алімпійскі чэмпіён у вагавай катэгорыі да 130 кг (некаторыя яго называлі "рускім мядзведзем"), але і дзевяціразовы чэмпіён свету, 12-разовы чэмпіён Еўропы.

Трохразовы алімпійскі чэмпіён па вольнай барацьбе **Аляксандр Мядзведзь**, які сябруе з Карэліным, распавёў "Народнай Волі", што, магчыма, славуты барэц прыехаў у Мінск на адкрыццё юбілейнага, 20-га, міжнароднага турніру па барацьбе памяці Алега Караваева.

"Я з Сашам Карэліным, можа, і сустрэўся б, але мяне паклалі ў лячэбную камісію на планавае абследаванне, — кажа Аляксандр Васільевіч. — *А ў Брэсцкай вобласці Карэлін і Чыж, калі я нічога не блытаю, збіраліся нейкі помнік адкрываць".*

Алесь СІВЫ.

БІЗНЕС

Замест Керымава ў Мінск прыедзе Прохараў

Група кампаній "Онэксим" расійскага прадпрымальніка ***Міхаіла Прохарава*** *дасягнула дамоўленасці з* ***Сулейманом Керымавым*** *і яго партнёрамі, якія валодаюць 21,75% акцый "Уралкалия" аб пакупцы гэтага пакета акцый.*

Паводле дадзеных агенцтва Bloomberg, "Уралкалий" каштуе прыкладна 20 мільярдаў долараў, а доля структур Suleyman Kerimov Foundation — 5,2 мільярда.

Генеральны дырэктар "Онэксима" **Дзмітрый Разумаў** сказаў, што набыццё акцый "Уралкалия" — гэта доўгатэрміновыя інвестыцыі, паколькі рынак калійных угнаенняў будзе ў перспектыве развівацца паводле пазітыўнага сцэнарыя.

"*Пасля такога паведамлення можна чакаць хуткага прыезду Міхаіла Прохарава ў Беларусь,* — пракаментаваў навіну ў эфіры Радыё Свабода кіраўнік аналітычнага цэнтра „Стратэгія" **Леанід Заіка**. — *Гэта азначае, што пачынаецца новая партыя. Прохараў прыедзе ў Мінск. І тут ён дасягне пазітыўных пагадненняў аб стварэнні сіндыката альбо кансорцыума. Пачнецца новая стратэгічная гульня з манапольным палажэннем вытворцаў на рынку. Як будзе развівацца маркетынгавая стратэгія — гэта асобнае пытанне. Але апошняя старонка старой гісторыі з Керымавым на гэтым загортваецца".*

Народная Воля
http://www.nv-online.info
19 ЛІСТАПАДА 2013 г.

ДУХОЎНЫ СКАРБ

Помнікі — сапраўдным нацыянальным героям,

месца істуканаў акупацыйнай улады — на сметніках гісторыі

Сёлетні і наступны гады для Беларусі асаблівыя. 175 год з дня нараджэння Кастуся Каліноўскага. 150-годдзе вызвольнага паўстання (1863—1864) і 150 год з дня пакарання Народнага героя расійскімі царскімі ўладамі ў Вільні.

У той час, калі патрыятычныя сілы Беларусі імкнуцца годна адзначыць вышэйпералічаныя юбілейныя даты, шавіністычныя хаўруснікі, якія гуртуюцца вакол сайта Imperia, паставілі перад сабой мэту не толькі сарваць святкаванне, але і прадоўжыць фальсіфікаваць і перакручваць гістарычныя факты нашага роднага краю, дэзінфармаваць грамадства і ў першую чаргу моладзь, студэнцтва. Некаторыя ж заўзятары антыбеларускай кампаніі выкладаюць у рэгіянальных універсітэтах, працуюць у афіцыйных газетах і часопісе “Беларуская думка”.

Аднак падчас дыскусіі апаненты выглядаюць вельмі слаба і бякла. Па ўсім відаць, што яны — змагары з беларушчынай толькі з-за вугла. Тым не менш факт распальвання антыбеларускай істэрыі гэтай групоўкай у інтэрнэце і часопісе “Беларуская думка” прымушае нас выказацца па набалелых гістарычных пытаннях.

Не паўстанцы і Каліноўскі са зброяй, шыбеніцамі і гвалтам прыйшлі ў Масковію наводзіць свае беларускія парадкі, а наадварот. У нашу краіну не раз урываліся маскоўскія князі, цары і царыцы і разбуралі яе жытло, дамы, замкі, хрысціянскія храмы. Але да XVII стагоддзя Вялікае Княства Літоўскае было вялікай і моцнай дзяржавай і магло пастаяць за сябе, даць адпор любым заваёўнікам. Масква ж вельмі часта ў паходах на Беларусь аб’ядноўвалася з татарскімі ханамі. І тады нашым ваярам было яшчэ цяжэй у войнах. Але нашы прашчуры доўгія стагоддзі былі на пярэднім плане ў адбіванні агрэсіі з Усходу. І выстаялі ажно да 1772—1795 гадоў.

У 1514 годзе шматтысячная маскоўская арда перайшла межы ВКЛ. Былі захоплены Смаленск, Мсціслаў, Крычаў, Дуброўна, Друцк. 80-тысячнае войска стаяла пад Оршай, гатовае захапіць усё Вялікае Княства. Па загадзе вялікага князя маскоўскага войскі Чаляднiна, Булгакава-Голіцы везлі пад Оршу дзясяткі вазоў з вяроўкамі, каб усё беларускае войска звязаць і прыгнаць, як быдла, у Маскву для расправы. Але атрымалася наадварот. Пад зверхніцтвам Вялікага гетмана Канстанціна Астрожскага беларускія рыцары ўшчэнт разбілі няпрошаных гасцей: 40 тысяч забітымі, 5 тысяч палоннымі, астатніх гналі да Смаленска.

У 1563 годзе пачалася новая вайна Масковіі за прыбалтыйскія землі (Лівонію). Цар Іван Жахлівы даў загад сваім ваяводам выпальваць Літву і ісці на Мінск і Навагрудак. 16 гадоў цягнулася акупацыя Полаччыны.

У 1654 годзе новы Маскоўскі цар паслаў на ВКЛ 100-тысячнае войска. Беларусь зноў уся была акупавана. Цар наказваў ваяводам на сваім шляху ўсё паліць і разбураць, а каб болей панішчыць, назад ісці іншымі дарогамі. Тады ваявода Трубяцкой адказваў цару: *“Вокруг Слуцка мы велели все выжечь, а, идучи дорогой до Слонима, села, и деревни, и хлеб, и сено на обе стороны жгли и людей побивали и разоряли совсем без остатку, а в Клецке в городе людей всех побили”.* Маскоўскі цар вазамі пастаўляў у Беларусь запарожскім казакам гарэлку за іх удзел у вайне.

Гэтая вайна доўжылася 13 гадоў. У ёй загінуў кожны другі наш жыхар. У час гэтай вайны 2 лютага 1661 года ў Магілёве было ўзнята мо першае паўстанне супраць захопнікаў, у выніку чаго ўдалося вызваліць горад ад маскавітаў. Кіраўніком паўстання быў Язэп Левановіч.

Падчас гэтай крывавай вайны 300 тысяч беларусаў вывезлі ў Маскву. Частку нашых нявольнікаў прадавалі персам, туркам у вечнае рабства па 3 рублі за душу. Значную колькасць палонных разабралі маскоўскія памешчыкі, а асноўная частка ў цёмнай Маскве адчыняла школы, тэатр, пачалі друкаваць кнігі, стваралі майстэрні, дзе рэзалі з дрэва скульптуру, выпрацоўвалі кафлю, будавалі палацы для цара, адлілі Цар-гармату...

Нехта Шымаў прапануе ў Беларусі паставіць помнік цару-бацюхну. Цікава, якому? Мо таму, які ў Клецку перабіў усіх жыхароў? Ён жа пазнішчаў большасць жыхароў у Полацку, Віцебску, Мсціславе, Магілёве. Ці, можа, Івану Жахліваму, які не толькі перабіў палову жыхароў Полацка, вывез унікальную бібліятэку з Сафіі Полацкай і сваіх жонак жыўцом клаў у труну і тапіў у сажалцы? Ці, можа, Пятру І, які ўласнаручна забіў полацкіх святара і манахаў у Сафіі, загадаў узарваць наш першы храм і знішчыў Полацкі, Віцебскі, Аршанскі і Смалянскі замкі? Альбо таму, хто здушыў свайго бацьку-цара? Ці тым царам, якія загубілі тысячы беларускіх жаўнераў падчас захопніцкіх войнаў Расіі?

Напярэдзе былі паўстанні пад кіраўніцтвам Тадэвуша Касцюшкі і Т.Ваўжэцкага ў 1794 годзе (абодва народжаны ў Беларусі). А генерал Я.Ясінскі быў заўзятым патрыётам ВКЛ.

У 1830—1831 гадах наша нацыянальная патрыётка капітан Эмілія Плятар узняла нямала маладых паўстанцаў на чарговую барацьбу з царызмам.

Пасля канчатковага захопу царскай Расіяй усіх літоўскіх (беларускіх) земляў ВКЛ у 1795 годзе маскоўскі ўрад браў з жыхароў Літвы-Беларусі грабежніцкі падатак серабром у чатыры-пяць разоў большы, чым у самой Расіі. Былі ўведзены рэкруцкія наборы, чаго раней наша краіна зусім не ведала. Паўмільёна вольных сялян расійскія ўлады зрабілі прыгоннымі і раздалі памешчыкам. Беларускія гарады пазбавілі самакіравання (Магдэбургскага права).

У сукупнасці ад набору 1782 года (першы набор) і да 1812 года ў маскоўскім войску было звыш 220 тысяч беларусаў-ліцвінаў. Многія з іх загінулі ў паходах Суворава, пад Аўстэрліцам, у Прусіі, на расійска-турэцкіх войнах і ў іншых бітвах. У 1812 годзе з беларускіх земляў у расійскае войска было выстаўлена больш за 130 тысяч жаўнераў.

У час войнаў, а таксама пасля паўстанняў 1830—1831, 1863—1864 гадоў у Маскву, С.-Пецярбург і іншыя гарады Расіі цягнуліся па дарогах ланцугі вазоў з нарабаваным дабром, якое асядала ў сховах генералаў і фельдмаршалаў, але галоўнае — у царскіх палацах. Гэта было дзяржаўнае рабаўніцтва. Так знікалі скарбы з палаца Льва Сапегі, з замкаў Радзівілаў у Міры, Нясвіжы, з замкаў у Вільні, Полацку, Любчы, Горадні, Ляхавічах і іншых замкаў, палацаў, храмаў... Так зніклі дзяржаўныя скарбы: архіў ВКЛ — Літоўская метрыка за амаль увесь час існавання дзяржавы, якая цяпер знаходзіцца ў маскоўскіх і піцерскіх музеях, сотні слуцкіх паясоў, начынне з золата і серабра і іншыя каштоўныя рарытэты, а таксама вялікая колькасць жывапісу, графікі, скульптуры і іншыя скарбы. Такім жа выпрабаваным шляхам, напэўна, знік і Крыж Еўфрасінні Полацкай ужо ў добрых вучняў — савецкіх нашчадкаў цароў-імператараў.

Але царызм учыніў самае страшэннае злачынства супраць нашага этнасу — мільёны жыхароў Беларусі былі выселены ў Сібір, на Далёкі Усход і ў іншыя месцы на пасяленне і катаргу. Многія былі пазбаўлены жыцця. Толькі шчаслівчыкам пашанцавала апынуцца ў эміграцыі ў Парыжы і іншых гарадах Еўропы. **У Беларусі мясцовым жыхарам займаць хоць якія дзяржаўныя пасады было забаронена. Для такой працы ў нашу краіну прывозілі (з мэтай культурнага ўціску і русіфікацыі) прадстаўнікоў цэнтральных карэнных рэгіёнаў Расіі. І Кастусь Каліноўскі не змог у Беларусі ўладкавацца на працу.** Віленскі ўніверсітэт царызм зачыніў у 1832 годзе, на наступны год пасля паўстання, як рассаднік вальнадумства (нацыяналізму, па сённяшняй тэрміналогіі). У 1839 годзе была ліквідавана Уніяцкая царква — носьбіт нацыянальнага духу і культуры.

Такім быў пярэдадзень паўстання 1863—1864 гадоў. У Вялікім Княстве Літоўскім паўстанцы пад кіраўніцтвам Кастуся Каліноўскага ўзнялі народ супраць бесчалавечнай палітыкі царызму ў нашай краіне, супраць здзекаў на нацыянальнай, палітычнай, культурнай, адукацыйнай, гаспадарчай падставах, супраць гвалту, які чыніў маскоўскі царызм на нашай зямлі.

У паўстанні ўзялі ўдзел лепшыя прадстаўнікі нашага народа ўсіх саслоўяў: магнаты, шляхта, мяшчане, гараджане, сельскія жыхары, сяляне, святары розных канфесій. Не браць удзел у паўстанні было непрыстойна, немагчыма. Людзі змагаліся за сваю краіну, за свой народ.

У шэрагах паўстанцаў змагаліся прадстаўнікі беларускай (літоўскай) інтэлігенцыі: пісьменнікі (у іх ліку Францішак Багушэвіч, Арцём Вярыга-Дарэўскі, Мікалай Караткевіч), мастакі Міхал Андрыёлі, Казімір Альхімовіч, Альфрэд Ромер, Генрых Дмахоўскі (загінуў у баі) і іншыя, а таксама Каміла Марцінкевіч, дзед будучага славутага кампазітара Дзмітрыя Шастаковіча, бацька Надзеі Крупскай Канстанцін, бацька Аляксандра Грына Сцяпан Грынеўскі, браты Кастравіцкія — бацькі Каруся Каганца і Гіёма Апалінэра. Паўстанцам спрыяў Дунін-Марцінкевіч.

У паўстанчым войску змагаліся цэлыя роды-фаміліі. Гонар ім і слава! Вечнай будзе памяць тых, хто аддаў свае жыцці за волю нашага народа за яго гонар!

“Імперыялісты” з сайта Imperia і мы таксама моўчкі ходзім каля помнікаў тэрарыстам Леніну, Свярдлову, Калініну, Дзяржынскаму, па вуліцы Валадарскага, Мяснікова і іншых. Вядома ж, нельга рабіць выгляд, што тапаніміку нельга мяняць. Крыважэрцам месца на сметніках гісторыі, а не ў цэнтры гарадоў. Фелікс Дзяржынскі — вынаходнік і заснавальнік канцлагераў у СССР — у практыцы вядомы як жорсткі забойца. Свярдлоў ва ўласным сейфе захоўваў 100 кг нарабаванага ў людзей золата і срэбра. Вуліцы, названыя імем ката і злодзея, ёсць па ўсёй Беларусі. Уладзімір Ленін атрымаў каля ста мільёнаў марак ад нямецкага ўрада для падрыхтоўкі і правядзення рэвалюцыі, разбурыў Расію, давёў яе да краху, галечы і голаду, а ў 1920 годзе на яго загад была разгромлена Беларуская Народная Рэспубліка і яе абаронцы — Слуцкі збройны чын. Калінін, апрача іншага, не быў супраць прапановы Берыі расстраляць у Катыні і іншых месцах польскіх афіцэраў, сярод якіх было шмат і беларусаў. Імёнамі гэтых і іншых тэрарыстаў названы вуліцы, плошчы, усталяваны помнікі, мемарыяльныя шыльды і іншае. Дык гора-гісторыкі не чапаюць гэтай тэмы. Гора-гісторыкі і “палітолагі” (нехта ж іх трымае на працы) з гэтым станам згодны і не выступаюць супраць, а знайшлі сабе занятак гадзіць там, дзе часова прыжыліся. Але нашай гісторыі і нашых герояў ім не ўдалося зганіць.

Адносна польскасці Кастуся Каліноўскага вось такі факт. Вёску Мастаўляны — радзіму Кастуся Каліноўскага — тав.Сталін перадаў Польскай Народнай Рэспубліцы ў 1950 годзе. Так што, відаць, псеўдагісторыкі і палітолагі не толькі не чытаюць важных кніг і дакументаў, але і не цікавяцца аб’ектыўнай гісторыяй Беларусі. Гэта варта было б ведаць і Я.Новіку, які дарэдагаваў “Гісторыю Беларусі” да абсурду, што ўжо жывога матэрыялу і фактаў не засталося.

У кожнага народа ёсць імёны — сінонімы словам ВОЛЯ, БРАТЭРСТВА. У балгараў — гэта Хрысты Боцеў, у венграў — паэт Шандар Пецёфі, у італьянцаў — Джузэпэ Гарыбальдзі, у палякаў — Шыман Канарскі, у расіян — Герцэн, Дабралюбаў, у башкіраў — Салават Юлаеў. У беларусаў такім нацыянальным героем — змагаром за волю роднага народа стаў Кастусь Каліноўскі — правадыр паўстання 1863—1864 гадоў на Беларусі-Літве...

У паўстанцаў быў пароль: “Каго любіш?” — “Люблю Беларусь!” Наш славуты герой на вечным спачыванні пад гарой Гедзіміна ў Вільні. Там яго вечная магіла. Туды заўжды 22 сакавіка ідуць людзі, каб ушанаваць памяць Кастуся Каліноўскага. Гэта сімвалічна.

І так будзе заўсёды. Кастусь Каліноўскі стаў сімвалам ВКЛ-Беларусі. Занадта дарагі гэты сімвал нашай нацыі. З ім звязана станаўленне нашай дзяржавы на новым этапе яе развіцця. З імем Каліноўскага знітавана наша літаратура, мастацтва, палітыка, культура ў цэлым.

У час Другой сусветнай вайны ў Беларусі дзейнічалі партызанскія атрады імя Кастуся Каліноўскага. Беларускімі мастакамі і скульптарамі створана вялікая галерэя вобраза Каліноўскага і гісторыі паўстання. Кампазітар Д.Лукас напісаў оперу “Кастусь Каліноўскі”. Многія нашы паэты, кампазітары стварылі кантаты і хоры на тэму Кастуся Каліноўскага. Самае ўзвышанае і па-мастацку адухоўленае — раман Уладзіміра Караткевіча “Каласы пад сярпом тваім”, драма “Кастусь Каліноўскі”, паэма Аркадзя Куляшова “Хамуціус”... Дык што, гаспада-таварышы? Вы замахнуліся на самае святое, што ў нас ёсць. Стоп! Вам далей дарогі няма! Няхай кіраўнікі ўніверсітэтаў і іншых устаноў разгледзяць пытанне пра адпаведнасць вашага знаходжання на працы.

На жаль, антыбеларускія групоўкі не абмежаваліся паклёпам на Кастуся Каліноўскага. Яны пашыраюць нападкі на вялікіх асоб беларускай гісторыі і культуры. Так, пры абмеркаванні некаторых скульптурных праектаў на БТ выступіў член гэтай кампаніі супраць пабудовы помніка каралю Міндоўгу ў Навагрудку. І вось ужо зараз пачалі “кукарэкаць” супраць узвядзення помніка вялікаму князю ВКЛ Альгерду ў Віцебску. Конны манумент ужо адліты ў бронзе, і ўлады горада рыхтуюцца да яго ўсталявання і адкрыцця. Але... Прадстаўнікі нейкай расійскай грамадскасці ў Віцебску нібыта напісалі паклёпніцкі ліст прэзідэнту Беларусі поўны непісьменных, бязглуздых выказванняў адносна Альгерда з патрабаваннем не ўсталёўваць помнік вялікаму князю. Вось прадстаўнікі так званай “грамадскасці”, якія падпісалі гэты ліст: Цярэшчанка, Кавалёў, Ісакаў, Зубакоў, Серада, Тарасевіч, Лябёдка... Іх дзейнасць не што іншае, як элементарная здрада. І гэтую з’яву трэба разглядаць праз прававыя нормы, якія могуць ацаніць такую дзейнасць як антыбеларускую.

Помнік Альгерду ў Беларусі-Літве — гэта найважнейшая культурная і палітычная акцыя нашага часу. Дай Бог ёй ажыццявіцца і надаць нашаму народу аптымізму і гістарычнай перспектывы існавання.

Міндоўг, Альгерд і Каліноўскі — ключавыя фігуры літоўскай (беларускай) гісторыі.

Першаму выпала роля стварыць Літоўскае каралеўства ў вярхоўі Нёмана са сталіцай у Навагрудку. Міндоўг каранаваўся на караля Літвы — старажытнай Беларусі. Ён разбіў ушчэнт татараў пад Гомелем і Мазыром і цалкам прадухіліў акупацыю нашай краіны Літвы татара-мангольскімі войскамі.

Вялікі князь Альгерд завяршыў фарміраванне тэрыторыі ВКЛ у этнічных межах Беларусі-Літвы, паспяхова стрымліваў напады нямецкіх ордэнаў і, галоўнае, ушчэнт разбіў орды трох татарскіх ханаў, вызваліў Украіну ад татарскага ярма ў 1362 годзе.

Кастусь Каліноўскі ўзняў свой народ на вызвольнае паўстанне супраць маскоўскай акупацыі нашай Бацькаўшчыны. Ён змагаўся за нашу будучыню, за аднаўленне нашай дзяржаўнасці.

Помнікі гэтым героям, найважнейшым асобам нашай гісторыі, павінны замяніць істуканаў акупацыйнай улады: Суворава, Леніна, Свярдлова, Калініна і іншых — якім ужо няма месца ў нашай прасторы, у нашым жыцці і нашай памяці.

Алесь СМАЛЯНЧУК, прафесар, доктар гістарычных навук,
Леанід ЛЫЧ, прафесар, доктар гістарычных навук,

Мікалай КРУКОЎСКІ, кандыдат філалагічных навук, прафесар, доктар філасофскіх навук,

Анатоль ГРЫЦКЕВІЧ, прафесар, доктар гістарычных навук,
Міхась ГУРЫН, прафесар, доктар гістарычных навук,
Мікола САВІЦКІ, прафесар, акадэмік Міжнароднай акадэміі Еўразіі,
Эдуард АГУНОВІЧ, сябра БСМ, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі,
Аляксей МАРАЧКІН, мастак, сябра Беларускага саюза мастакоў,
Мікола КУПАВА, сябра Беларускага саюза мастакоў,
Алесь ШАТЭРНІК, сябра Беларускага саюза мастакоў,
Эдвард ЗАЙКОЎСКІ, кандыдат гістарычных навук,
Юрась ГУБАРЭВІЧ, першы намеснік старшыні руху “За Свабоду”.

ПАДЗЯКА

Дзеці злавілі злачынцу

За дапамогу ў пошуку злачынцы кобрынскія міліцыянеры ўзнагародзілі дзяцей.

Мясцовыя школьнікі сталі сведкамі таго, як малады мужчына скраў на міні-рынку курткі, і смела кінуліся за ім з крыкамі: “Злодзей! Злодзей! Трымайце злодзея!” Дзеці беглі за дарослым 33-гадовым мужчынам да той пары, пакуль не падаспела міліцыя. А вось дарослыя сведкі здарэння лавіць злодзея не кінуліся.

Міліцыя ўзнагародзіла юных пінкертонаў **Аляксандру Гурыну, Данііла Рагачука, Рамана Амельянчука і Данііла Дарашука** не толькі афіцыйнай падзякай, але і грашовай прэміяй.

ПАМЯЦЬ

На мемарыял у Трасцянцы ўжо сабралі мільён еўра

Гэта толькі палова сумы, якая патрэбна для ўзвядзення помніка на месцы былога лагера смерці “Трасцянец” пад Мінскам.

Падчас сустрэчы фундатараў прадстаўнікі Дортмундскага Міжнароднага адукацыйнага цэнтра ўпэўнілі, што ў чэрвені 2014 года будзе закладзены падмурак Мемарыяльнага комплексу ў Трасцянцы. На сёння на будаўніцтва сабрана агромністая сума — мільён еўра. Грошы прадаставілі сенаты шасці нямецкіх гарадоў, фонды і саюзы Нямеччыны. Увогуле на будаўніцтва спатрэбіцца каля 2 мільёнаў еўра.

Сёння існуюць два праекты мемарыяла ў Малым Трасцянцы і Благоўшчыне. Іх стварылі архітэктары з “Мінскпраекта” і творчай майстэрні **Леаніда Левіна**. Вырашана, што для дасканалага выніку трэба аб’яднаць дзве канцэпцыі. Такім чынам, зараз ідзе стварэнне новага інтэграванага праекта мемарыяльнага комплексу.

Марыя МАЛЕВІЧ.

ЧУЛІ?

Папа Рымскі перадаў пергамент з благаславеннем жыхарцы Беларусі

Пра гэта паведаміў Апостальскі нунцый у Беларусі арцыбіскуп Клаўдыё Гуджэроці.

Пры нядаўняй сустрэчы нунцый паказаў пантыфіку фота жанчыны, якая ў часы ганенняў на вернікаў, знаходзячыся пад пагрозай рэпрэсій, не пабаялася спрыяць захаванню каталіцкай веры. Папа Францыск падпісаў гэты фотаздымак, каб яго перадалі жанчыне. *“Ад Папы Францыска перадалі пергамент з бласлаўленнем для гэтай жанчыны, якое напісана па-беларуску”,* — расказаў Клаўдыё Гуджэроці.

Дата перадачы пергамента жыхарцы Беларусі і яе імя пакуль не раскрываюцца. *“Гэта будзе сюрпрыз”,* — растлумачыў каталіцкі іерарх.

ДЫПКУР’ЕР

У Бразілію — без візы

Для кароткатэрміновых паездак у Бразілію неўзабаве віза можа не спатрэбіцца.

Паміж урадамі Рэспублікі Беларусь і Федэратыўнай Рэспублікі Бразілія падпісана пагадненне аб адмене віз для кароткатэрміновых паездак грамадзян.

Пагадненне ўступіць у сілу праз 90 дзён пасля яго ратыфікацыі ў парламентах Беларусі і Бразіліі, а таксама выканання іншых неабходных унутрыдзяржаўных працэдур, паведамляе belapan.by.

СПЕЦИАЛЬНЫЙ РЕПОРТАЖ

Скидки в «Арена-Сити»: как приценивались к туалетной бумаге

На днях в Минске проходил разрекламированный “марафон скидок”, где цены обещали снизить аж на 70%. “Народная Воля” побывала в модном торговом центре, чтобы убедиться — предложение оказалось немного приукрашенным.

Новый столичный торговый центр “Арена-Сити” открылся весной этого года. Он находится далековато от центра города, рядом со знаменитой “Минск-Ареной” и элитным поселком “Дрозды”.

Заманить покупателей на новую торговую площадку решили старым проверенным способом — грандиозной распродажей. Руководство торговой площадки пообещало два раза в год — в ноябре и мае — устраивать трехдневный марафон скидок до 70%.

Вопреки прогнозам в день начала акции люди не стали штурмовать “Арену”. К открытию приехало не так уж много покупателей. В кафе и магазинах центра было свободно, а местами даже пустовато. Большинство покупателей сразу направлялись в магазин “ProStore”, где надеялись закупиться продуктами по сниженным ценам. Вот только 70%-ными скидками тут и не пахло. Еще на входе в торговый зал покупателей встречали таблички *“Скидки на продовольственные товары 20%”.* По сниженной стоимости можно было купить некоторые консервы и закатки, большим спросом пользовались “скидочные” мясо и фарш. С охотой люди брали морепродукты и красную рыбу. Например, на 200-граммовую пачку очищенных креветок в растительном масле по цене 26.950 рублей скидка составляла 5400 рублей. А вот сырным деликатесом по низким ценам побаловаться не удалось — на этот товар скидок не было. Собственно, как и на многое другое. Многие минчане надеялись закупиться в “Арене” недорогими кофе и чаем, но “скидочный” выбор был небольшим. Популярностью пользовались удешевленные овощи, макаронные изделия, булочки собственного производства.

С общей суммы 458.900 скидка составила всего 32.900 рублей.

Еще люди жаловались на туалетную бумагу. Гостей центра раздражало то, что на такой популярный товар нет существенных скидок. Оказалось, что снижение цен происходило не сразу. В пятницу начались скидки на еду, а в субботу — на непродовольственные товары.

Зато магазины и бутики, которые расположены в “Арене-Сити”, снизили цены на весь свой товар сразу. Правда, тут размер скидки каждый хозяин устанавливал на свой вкус. Например, бутик сети парфюмерных магазинов “Кравт” предложил каждому покупателю 25%-ную скидку на весь свой товар. Салон Vandini ограничился скромными 3% и 5%-ными скидками на мех и кожу. Сетевой магазин “Электросила” предложил скидку в 20%. Мультиварку, которая стоила 3.773.000 рублей, можно было купить за 1.825.000 рублей. От 15% до 60% стоимости изделий скидывали магазины детских товаров, предметов интерьера, растений. Даже аптека продавала лекарства с 15%-ной скидкой!

Были ли скидки в 70%? Наверняка! Только нам повстречать их так и не удалось. Возможно, на следующем скидочном марафоне в мае они будут больше бросаться в глаза.

Сколько смогли заработать в “Арене-Сити” за три дня скидок, сказать сложно. Но свою популярность центр явно повысил.

Мария МАЛЕВИЧ.

РЭВІЗІЯ

Чым далей у лес...

Старшыня Камітэта дзяржаўнага кантролю Аляксандр Якабсон, якому Аляксандр Лукашэнка даручыў разабрацца з тым, чаму забуксавала мадэрнізацыя дрэваапрацоўчых прадпрыемстваў, ужо адкрытым тэкстам гаворыць пра магчымыя крымінальныя справы і нанесены дзяржаве ўрон. Аказалася, што ні адрас мадэрнізацыі — то не прыбыткі, а, наадварот, праблемы.

Так, па выніках паездкі ў Рэчыцу Аляксандр Якабсон абвясціў пра рашэнне правесці праверкі некаторых праектных арганізацый. "*Сваімі дзеяннямі яны зацягнулі тэрміны рэалізацыі праектаў*", — заявіў старшыня КДК.

У Бабруйску крымінальная справа ўжо распачата. Абвінавачаны па ёй — былы генеральны дырэктар "Фандока" **Уладзімір Майко**, якога падазраюць ва злоўжыванні ўладай і службовымі паўнамоцтвамі. Мадэрнізацыя тут пачалася ажно ў 2007 годзе. Вось толькі ніяк не скончыцца. Тэрміны рэалізацыі інвестыцыйнага праекта на бабруйскім прадпрыемстве пераносіліся ўжо... шэсць разоў. Так, лінія сарціроўкі круглага леса, на якую было выдаткавана амаль 2 мільёны долараў, проста прастойвае.

Іншымі словамі, пакуль можна гаварыць не пра поспехі мадэрнізацыі, а пра выкінутыя грошы. І так ледзь не паўсюль. Напрыклад, на магілёўскім прадпрыемстве нават запушчаныя лініі чамусьці так і не здолелі запрацаваць на поўную магутнасць. Да таго ж невядома, куды будзе прадавацца прадукцыя, бо на наступны год заключаны кантракты толькі на 15% плануемага аб'ёму вытворчасці.

І гэта толькі пачатак маштабнай рэвізіі выканання праекта, які анансаваўся як сапраўдны прарыў на знешнія рынкі. Праўда, ніякага прарыву і блізка не бачна — затое лічым страты.

Ігар МАРОЗАЎ.

АСОБА

«А ўсё таму, што родам з лістападу...»

*20 лістапада адбудзецца вечарына "А ўсё таму, што родам з лістападу...", прысвечаная 65-годдзю вядомай беларускай паэтэсы **Яўгеніі Янішчыц**.*

"Непрыручанай птушкай" Палесся засталася яна ў свядомасці многіх. Янішчыц заўсёды жыла на мяжы двух светаў: рэальнага і ўяўнага. Талент "Палескай ластаўкі" сягаў высока ў неба, у той час як душа была злучана з зямлёю, сваім краем, з роднымі мясцінамі. Радзіма, Беларусь, дзяцінства — вось тыя крыніцы, якія поўнілі духоўнай энергіяй яе лірыку. Па словах Васіля Быкава, *"Жэня была самая таленавітая з усіх самых таленавітых паэтэс Беларусі, самая цнатлівая і дасканалая".*

"Адной з лепшых старонак беларускай паэзіі стала інтымная лірыка Я.Янішчыц. Яе вершы перакладзены на англійскую, балгарскую, грузінскую, літоўскую, рускую, нямецкую, французскую і іншыя мовы свету, але Я.Янішчыц і сама была цікавым перакладчыкам, — паведамляе tbm-mova.by.

У праграме мерапрыемства, якое адбудзецца ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Я.Коласа НАН Беларусі, — выступленні родных, сяброў, аднакурснікаў, калег, добрых знаёмых Яўгеніі Янішчыц. Творы паэтэсы будуць гучаць у выкананні заслужанай артысткі Беларусі, адной з вядучых актрыс Тэатра юнага гледача **Ларысы Горцавай**, песні на словы Я.Янішчыц выканае лаўрэат міжнароднага конкурсу **Надзея Бронская**.

ПОДРОБНОСТИ

Татьяна Бондарчук по-прежнему танцует

*Назначенная на конец октября отчетно-выборная конференция Белорусской федерации танцевального спорта не состоялась. Федерацию по-прежнему возглавляет экс-директор Белгосцирка **Татьяна Бондарчук**.*

"Действуя исключительно в интересах развития танцевального спорта в Беларуси, принимая во внимание все стороны ситуации, сложившейся в ОО "БФТС", с целью стабилизации общественных настроений в спортивной среде нашей организации, инициативная рабочая группа приняла решение перенести отчетно-выборную конференцию повторного созыва", — говорят сегодня в федерации.

Как уже сообщала "Народная Воля", в отношении Татьяны Бондарчук возбуждено уголовное дело, предварительное расследование по которому продлено до января 2014 года. Экс-директора Белгосцирка обвиняют в злоупотреблении служебными полномочиями.

Конференция федерации должна была пройти еще летом, однако по просьбе Бондарчук, в отношении которой тогда уже было возбуждено уголовное дело, ее перенесли. *"Резко ухудшившееся состояние моего здоровья не позволило мне присутствовать на запланированной отчетно-выборной конференции ОО "БФТС", отчитаться о проделанной работе и представить перспективный план развития федерации"*, — написала она в обращении к членам БФТС. Часть членов федерации попыталась провести альтернативное собрание, но Минюст признал его нелегитимным.

Не так давно членам федерации сообщили, что о дате, месте и времени проведения отчетно-выборной конференции им *"будет сообщено дополнительно".*

Марина КОКТЫШ.

УПЕРШЫНЮ!

Беларускія школьнікі едуць у Бразілію

Беларуская каманда ўпершыню прыме ўдзел у Сусветнай гімназіядзе, якая пройдзе з 25 лістапада па 5 снежня ў Бразіліі.

Дэлегацыю Беларусі на спаборніцтвах прадставяць удзельнікі і пераможцы Рэспубліканскай спартакіяды школьнікаў-2013 у двух відах спорту — плаванні і лёгкай атлетыцы.

Сусветная гімназіяда — гэта міжнародныя спартыўныя спаборніцтвы сярод школьнікаў 14—17 гадоў. У праграме спаборніцтваў — спартыўная і мастацкая гімнастыка, аэробіка, плаванне і лёгкая атлетыка. У якасці дэманстрацыйных відаў спорту будуць прадстаўлены шахматы, дзюдо і каратэ.

ВІНШУЕМ!

Карані Сяргея Процькі

Сёння, 19 лістапада, Сяргею Сяргеевічу Процьку спаўняецца 90 гадоў. Знамянальная лічба! Колькі пройдзена дарог, колькі ўсяго пражыта!..

Нарадзіўся С.С.Процька ў вёсцы Драчкава, што на Міншчыне. "Галоднае і халоднае дзяцінства, а юнацтва зусім не было — пачалася вайна", — напісаў неяк сённяшні юбіляр.

Працаваць пачаў з 15 гадоў. "Я закончыў 8 класаў, і бацька сказаў: "Хопіць, сынок, плаціць за вучобу няма чым". Не памятаю, з чыёй дапамогай, уладкаваўся бухгалтарам па транспарце на спіртзаводзе Ляды, што недалёка ад Драчкава. Павінен быў улічваць працу і налічваць заробак 82 ездавым, што працавалі на конях, шафёрам чатырох аўтамашын і работнікам майстэрні..."

Вядома ж, заставалася адна мэта — закончыць сярэднюю школу. І яму гэта ўдалося. Перайшоў на працу ў бібліятэку і працягваў вучыцца.

У 1942 годзе стаў партызанскім сувязным, затым — байцом атрада імя С.М.Кірава. Пасля вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў працаваў старшынёй калгаса. "...Што-кольвечы зрабіць паспеў. Дапамагло сяброўства са старшынёй сельсавета Сямёнам Юрачкам. Усю маёмасць, што належала сем'ям былых паліцэйскіх з гарнізонаў спіртзаводаў у Лядах, Смілавічах, я аб'явіў уласнасцю калгаса. Юрачка мяне падтрымаў. Дзякуючы гэтаму, выканаў нарыхтоўкі дзяржаве збожжа і бульбы. Стварылася маленькая ферма свіней; у хлявах стаяла больш за дзясятак коней, некалькі кароў, авечак. І людзі, здэцца, былі задаволены маладым старшынёй".

Гэтыя радкі Сяргей Сяргеевіч напіша амаль праз семдзясят гадоў, а тады, падчас заканчэння вайны, яму не вельмі падабалася кіраўнічая пасада. Хацелася працягваць вучобу. І ён паступіў у Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. Яшчэ да атрымання дыплома пачаў працаваць у газеце "Чырвоная змена", пасля — у газеце "Мінская праўда", часопісе "Сельская гаспадарка Беларусі".

Плённая праца Сяргея Сяргеевіча Процькі адзначана ордэнам "Знак пашаны", званнем "Заслужаны работнік сельскай гаспадаркі Беларускай ССР", шматлікімі граматамі.

Будучы ўжо на заслужаным адпачынку, С.С.Процька напісаў успаміны пад назвай "Мае карані". Віншуючы юбіляра з 90-годдзем, "Народная Воля" прапаноўвае чытачам фрагмент з мемуараў Сяргея Сяргеевіча — аб тым, як ствараўся калгас у Драчкаве.

Сяргей ПРОЦЬКА

«Будзем спаць пад адной коўдрай, працаваць адной сям'ёй!»

Памятаю, як ствараўся калгас у Драчкаве. Гэта было летам — у канцы чэрвеня ці пачатку ліпеня 1929 года. Мы з дзедам па звычцы сушылі сена. Быў поўдзень. Над вёскай вісела такая цішыня, што быў чуваць стракат konікаў на загуменні. І раптам гэтую сонную цішыню ўзарвала музыка. Як гром з яснага неба. Я выскачыў на вуліцу. Са смілавіцкай дарогі ў Драчкава ўязджала чародка — мо чалавек з дзесяць — коннікаў з бліскучымі трубамі на грудзях. Яны дулі ў гэтыя трубы, разносячы рэў па ўсёй ваколіцы. Коні дробна перабіралі капытамі, узнімаючы бялёсую пыльную засцень.

Вяскоўцы са здзіўленнем, а некаторыя і спалохам выбягалі на вуліцу, распытвалі адзін аднаго, што дзеецца. Да гэтага яны не чулі і не бачылі такога дзіва. Хіба толькі, калі Язэпаў Кандрат, настаўнік Лядзенскай школы, прамчаў па вуліцы на веласіпедзе. Тады болей за тыдзень абмяркоўвалі гэтую падзею: як гэта хлопец не бразнуўся вобзем. А цяпер во бліскучыя медныя трубы, з якіх вайсковыя трубачы выдзімалі то ціхія, ласкавыя, то аж увушшу трашчыць, прарэзлівыя гукі. Колькі ж гэта сілы трэба мець, каб выдуць такое! Бу, бум, бум! Гэта ўжо лупіў палачкай па высокім і круглым, як рэшата, бубне маладзенькі чырвонаармеец.

Праз якія паўгадзіны на плошчу каля крыжоў, дзе спешыліся коннікі, прымчала ўсё малалетняе насельніцтва вёскі. Пакрысе падыходзілі старэйшыя. Прыезджыя ўжо вынеслі стол (узялі ў Янечкі, што жыў побач), накрылі яго чырвонай матэрыяй, паверх паклалі стопку папер, а ў самым цэнтры паставілі ў чырвонай рамачцы партрэт таварыша Сталіна. Янечак прыцёг і лаўку. Яе прымасцілі ззаду стала. На лаўку селі двое — высокі, у зеленаватага колеру гімнасцёрцы, з-пад якой горкай выпіраў жывот, перацягнуты вузенькім раменьчыкам з бліскучым бляшаным канцом, і маленькі, шчупленькі чалавечак у чорнай сацінавай касаваротцы і чорных галіфэ. У маленькага былі крывыя, як у хворага на рахіт, ногі, абутыя ў хромавыя боты. На баку матлялася кабура з наганам. На шырокім твары высокага тырчэў доўгі, кручком уніз, нос.

Я выкарабкаўся з натоўпу і памчаў да дзеда, каб паведаць яму аб усім убачаным — хай і ён прыйдзе падзівіцца на вайскоўцаў з меднымі трубамі, паслухае, што скажуць гэтыя тоўсты і крываногі. Дзед ужо ўправіўся з сенам — зграб, склаў у капну. Я стаў расказваць, што робіцца на плошчы, колькі людзей туды прыпёрлася. Дзед з цікаўнасцю, аж прыгнуў галаву, слухаў, потым згодна кіўнуў: пойдзем. У гэты час з хаты выйшаў бацька — у васількаватага колеру галіфэ, ружовай святочнай кашулі, падперазанай белым паяском-вяровачкай з доўгімі шаўковымі кутасамі. На нагах — бліскучыя гумовыя галошы, надзетыя на белыя з воўны шкарпэткі і, каб не звальваліся, падвязаныя чырвонай стужкай.

Калі мы з дзедам прыйшлі на плошчу, сход быў у поўным разгары. Высокі з кручкаватым носам гаварыў даклад. Спачатку мы не разабралі, аб чым ідзе гаворка — толькі калектывізацыя, яшчэ раз калектывізацыя! — а потым уцямілі: у Драчкаве неабходна арганізаваць калгас. Толькі ў калгасе чалавек будзе шчаслівым і свабодным. Яму не трэба будзе гнуць спіну на кулака-міраеда, кожны будзе працаваць на сябе. Працаваць па магчымасці, а атрымліваць за сваю працу, колькі зарабіў працадзён. Галодных і бедных не будзе. Магчымасці калектыўнай гаспадаркі такія, што адна вёска, калектывізаваўшыся, можа пракарміць дзесяць. На палях будуць працаваць трактары, сеялкі, камбайны, іншыя машыны, якія ў дзясяткі, а то і ў сотні разоў больш прадукцыйныя, чым селянін-аднаасобнік са сваім плужком і конікам...

Вяскоўцы слухалі дакладчыка ўважліва, нават з цікаўнасцю, яго ніхто не перапыняў. Закончыўшы даклад, кручканосы спытаў: якія будуць пытанні? Пачуўся зычны голас з натоўпу:

— А ці праўда, што ў калгасе ўсе будуць есці з аднаго катла і спаць пад адной коўдрай?

Хтосьці хіхікнуў, потым засмяяўся, а праз хвіліну рагатала ўся плошча.

— Калі пад адной коўдрай, то я першы запісваюся ў калгас! — адольваючы гоман, выкрыкнуў Туркаў Каленік.

— А што вы рагочаце? — прарэзліва і ад натугі піскліва спытала актывістка Алена Маліноўская. Яна была ў ботах, кароткай спадніцы і вайсковай гімнасцёрцы, падперазанай шырокім рамянём. На шыі завязаная вузлом чырвоная хустачка. Накшталт піянерскага гальштука. — Я дык зусім не супраць адной коўдры. Мала, што цёпла, дык можна легчы побач з кім хочаш.

— А куды дзенеш свайго Івана?

— Дык жонак у калгасе не будзе?

— Што варыць будзем у тым катле?

Пытанні сыпаліся, як гарох з рэшата. Кручканосы паспрабаваў супакоіць сяльчан, мала што крыкам прасіў цішыні, але людзі не ўнімаліся. Тады меншы, што з крывымі нагамі, выцягнуў з кабуры наган і, зароўшы "Маўчаць!", пальнуў у паветра. Плошча імгненна сціхла. Нават чуваць было, як нехта надрыўна сапе, а потым гучна высмаркаўся.

— Наконт коўдры і агульнага катла... — ціха, з дакорам у голасе, пасля працяглай паўзы загаварыў дакладчык. — Гэта кулацкія выдумкі. Кожны будзе есці са сваёй міскі, спаць на сваіх нарах, э-э-э, палацях, а вось працаваць прыйдзецца гуртом, калектыўна. Зямля абагульваецца: коні, сельскагаспадарчы інвентар, транспартныя сродкі — таксама. У каго дзве каровы, болей за дзве авечкі, то адну карову і лішніх авечак належыць перадаць у калгас.

— А курэй колькі можна пакінуць?

На гэтае пытанне таўстапузы не адказаў, нават галавы не павярнуў у бок пытаўшага і з ледзь улоўным расчараваннем працягваў:

— Не будзем паддавацца на кулацкую прапаганду. Вы ж ведаеце, што кулакі нам нічога добрага не зычаць... Давайце, хто згодны, запісвацца ў калгас.

На лаўцы за сталом занялі месца актывістка Алена, партыец Сяргей Прыстром і маладзенькі чырвонаармеец. Яго пасадзілі за пісара.

Грымнула музыка. Трубачы зайгралі марш. Амяльян Маліноўскі, што стаяў побач, патлумачыў, што марш называецца "Развітанне славянкі". Ён жа паведаў, што высокі з гарбатым носам — гэта сакратар райкама партыі Берынсон, а меншы, з наганам, упаўнаважаны райфо. Ён будзе сачыць за калектывізацыяй і праводзіць раскулачванне. Завуць яго Мамачка. Да стала падышлі Андрэй Кудзін, Паўла Зелянкевіч, Каленік.

— Ідзіце, землякі, запісвайцеся ў калгас, — устала з-за стала Алена. — Я звяртаюся да вас, жанчыны: штурхайце сюды сваіх мужыкоў. Калі хто не ведае, што такое рай, пазнае яго ў калгасе. Уяўляеце сабе, бабы, якое жыццё настане! Суцэльная механізацыя. Машыны будуць даіць кароў, карміць свіней, а захочаш, дык і гаршкі ў печ ставіць.

Да стала пацягнуліся беднякі, у каго ні кала ні двара. Заможныя ж сяльчане — Клімовіч, Зыгмантовіч, Хмяльніцкія — адсоўваліся назад, прапускаючы наперад люмпенаў. Вось праціснуўся да стала Сямён Канаплянік. Зрэбная сарочка, якая за сваё доўгае жыццё так і не зведала мыла, вісела на ім, як на коліку, і гэткія ж шэрамя абтрэпаныя знізу штаны хавалі парэпаныя, пад колер штаноў, босыя ногі. Даўно не стрыжаныя, зваляныя сівыя валасы, зарослы рыжай шчацінай падбародак...

— Прашу запісаць у калгас і мяне — звярнуўся ён да прысутных за сталом. Выцвілыя ад перапою некалі блакітныя вочы ўгодліва глядзелі на начальства. — У мяне няма ні каня, ні каровы... Затое будзе ў калгасе! — сасмяглыя губы расцягнуліся ў радаснай усмешцы, паказваючы вышчарбленыя жоўтыя зубы.

Кручканосы нейкі час глядзеў на Сямёна, хацеў нешта сказаць, але перадумаў і перавёў позірк на мужыкоў, што кучкаваліся ззаду. Да музыканта, што трымаў у руках самую вялікую трубу, падышла Алена і нешта яму ціха сказала. Той згодна матнуў галавой. Праз мінуту трубачы зайгралі барыню. Спачатку ціха, нясмела, нібы просячы прабачэння ў вяскоўцаў, што трэба расступіцца, утварыць круг для танцораў. Але хутка музыкі задзьмулі ў трубы мацней, рытм танца пачаў нарастаць, і ўжо ногі самі прасіліся патаптаць шэры пясок. У сярэдзіну кола выйшла Алена. Узняўшы да плячэй сагнутыя ў локцях рукі і паводзячы імі з боку ў бок, яна спачатку тупнула нагой, выбіўшы воблачка пылу, на дыбачках прайшлася па крузе і спынілася ля Супрона. Ён стаяў наперадзе і, здэцца, чакаў запрашэння, бо адразу, нібыта певень, адтапырыўшы крыло, пайшоў вакол яе ўпрысядкі. Мамачка і сакратар райкама з непрыхаванай цікаўнасцю ўставіліся на танцора. А яму толькі гэтага было і трэба. Завяршыўшы круг, ён нечакана выскачыў на сярэдзіну і, топнуўшы, стаў адбіваць далонямі такт барыні па каленях, грудзях, а пасля то адной, то другой рукой па галошах, паварочваючыся тулавам то назад, то ўлева, то ўправа. І гэта ў яго так хвацка атрымлівалася, што думалася: ён хлопае рукамі не па каленях, а б'е па барабане. І тут жа без перапынку закруціўся ваўчком. Затым выпрастаўся ва ўвесь рост, горда павярнуў галаву да стала і, прытопваючы, прайшоўся каля яго. Сакратар аж перагнуўся цераз стол, каб лепш разгледзець танцора. Гэта яшчэ больш прыбавіла яму імпэту. Адбіваючы чачотку, Супрон літаральна еў вачыма начальства.

Алена, зрабіўшы яшчэ два ці тры выпады нагамі, адышла ў бок. А ў сярэдзіну кола прытопаў Сямён Канаплянік. Ён то падскокваў з нагі на нагу, то, унурыўшы галаву, раз'юшана калаціў па пяску падэшвамі босых ног, не надта прыслухоўваючыся да рытму музыкі. Суседства Сямёна Супрону не надта пасавала, таму ён яшчэ раз ці два прашпацыраваў па крузе, эфектна перакуліўся ў паветры праз галаву, не дакрануўшыся зямлі. Рыхтачкі як гімнаст ці цыркач.

І тут плошча замерла. Галош, сараваўшыся з нагі Супрона — перацёрлася стужка, якой быў прывязаны, — зрабіў дугу над сталом і шлёпнуўся перад партрэтам Сталіна. Кручканосы пабялеў, імгненна падхапіўся з-за стала, а Мамачка выхапіў з кабуры наган. Няведама, чым усё скончылася, калі б вяскоўцы раптам не ўзнялі такі рогат, што чутна стала ў суседняй Грыве. Супрон збянтэжана стаяў перад сталом і ачмурэла пазіраў на начальніка. Той нарэшце ўцяміў, што здарылася, пальцам падчапіў галош і кінуў яго пад ногі танцора. Збялелы твар натужна ўсміхнуўся.

Яшчэ хвілін пяць не сціхаў рогат. Нават музыкаў не было чутна. (А можа, трубы маўчалі?) Калі драчкаўцы крыху ўгаманіліся, папрасіў слова Сяргей Прыстром. Ён гаварыў аб перспектывах калектыўнай гаспадаркі, перавагах калектыўнай працы, што ён з радасцю запісаўся ў калгас і заклікае ўсіх паследаваць яго прыкладу. У канцы свайго выступлення звярнуўся да бацькі:

— А ты, Супрон, чаму яшчэ не запісаўся?

Бацька кулем кінуўся да стала. Паставіўшы свае каракулі на лістку, што падсунуў маладзенькі чырвонаармеец, ён павярнуўся да натоўпу, адшукаў некага з вяскоўцаў і паклікаў:

— Ідзі і ты, Хвагей, запісвайся.

Яшчэ некалькі драчкаўцаў звязалі свой лёс з калгасам. Запісваліся пад музыку. Трубачы ігралі то польку, то кракавяк. Алена папрасіла: давайце прыпеўкі! Страсянуўшы кароткай прычоскай і прытанцоўваючы, яна ціхім і даволі прыемным голасам запела:

Сонца свеціць у аконца,
Светлы дзень настаў для нас.
Цяпер будзе ў нас два сонцы —
Сонца ў небе і калгас!

Людзі стрымана загаманілі. Сакратар запляскаў у ладкі. За ім заляпалі далонь аб далонь спачатку актывісты, што сядзелі побач, а тады і многія сяляне. І тут у кола выскачыла Базылёва Хадорка. Яе звонкі голас ураз пакрыў воплескі апладысментаў:

Аднаасобнік нам не роўня —
Камунізм бярэм з сабой!
Будзем спаць пад адной коўдрай,
Працаваць адной сям'ёй!

Вяскоўцы дружна зарагаталі. Хтосьці крыкнуў: давай, Хадорка! І яна з азартам працягвала:

Не гаруйце, дзеўкі, дужа
З-за палоскі за мяжой!
Кожнай прыйдзецца па мужу,
А захочаш — пяць мужоў!

— Га-га-га! — не сціхала плошча. Кручканосы спахмурнеў. Мамачка рэзка павярнуўся да музыкаў і махнуў рукой: хопіць! Трубы змоўклі. Сакратар устаў з-за стала, падняў руку, супакойваючы сялян.

— Давайце, таварышы, працягваць сход, — як ні ў чым не бывала загаварыў ён. — У арцель запісалася 19 сялян. Хто хоча, можа запісацца пазней — дарога нікому не заказана. А цяпер абяром праўленне калгаса. Якія будуць кандыдатуры?

Пачуліся воклічы: Сяргея Прыстрома, Паўла Зелянкевіча, Андрэя Кудзіна... Мамачка прапанаваў уключыць у праўленне Супрона Процьку. Усе дружна прагаласавалі за будучых праўленцаў. Старшынёй абралі Прыстрома — па вызначэнні сакратара, стойкага камуніста і адданага справе Леніна—Сталіна чалавека.

— А якую назву дадзім калгасу? — спытаў Зелянкевіч.

Зноў пасыпаліся прапановы: "Новае Драчкава", "Чырвоны араты", "Змагар". Рысу падвёў сакратар райкама:

— Назавём нашага першынца "Новы мір"!

Усе згадзіліся. Хоць на беларускай мове слова "мір" — "свет". Але гэта назва калгаса так і засталася да самага яго скону. Тады не знайшлося чалавека, які паправіў бы сакратара. А магчыма, і быў такі, ды збаяўся. Цяпер у Драчкаве саўгас, названы таксама бязглузда нейкім чыноўнікам — "Загор'е". Дзе ён бачыў пад Драчкавам горы?

Першыя гады два калгаснікі "Новага міру" жылі прыпяваючы. Пакуль вялося раскулачванне, ім тое-сёе перападала. Памятаю, бацька часцяком прывозіў дадому то мяшок круп ці мукі, то кумпяк кабана, а адзін раз — два залатыя чырвонцы. Гісторыя іх такая. Мамачка, які зблізіўся з бацькам, часта наведваўся да нас, каб перакуліць чарачку. Неяк ён сказаў: "Заўтра паедзем дабываць золата". Тады падумалі: чалавек жартуе, а мінуўшы некалькі дзён пачулі, што ў Дукоры абрабавалі яўрэяў. Сагналі іх у цесную лазню — каб толькі маглі стаяць — і трымалі дзень і ноч да таго часу, пакуль не прызналіся, дзе схавана золата. Баялі, што сабралі яго шмат. Два залатыя чырвонцы, што прынёс бацька, якраз і мелі дукорскае паходжанне — падарунак п'янага Мамачкі.

У пачатку 1930-х гадоў у калгас сталі заганяць сілай. Цяпер ужо сераднякоў. Хто не згаджаўся, раскулачвалі і высылалі. Калгас "Новы мір" разросся, стаў адным з буйных у раёне. Але вось парадокс — з павелічэннем калектыўнай гаспадаркі пагаршалася жыццё калгаснікаў. Усе заможныя сялянскія гаспадаркі вакол Драчкава былі раскулачаны, дабро іх праедзена, і калгаснікам прыйшлося жыць на тое, што заробяць на працадні. На працадні ж выдаваць не было чаго. Колькі памятаю, бацька ніколі не атрымліваў хлеб на працадні. Бульбы яшчэ калі-нікалі перападала, а хлеба... Восенню дзяржава падчыстую вымятала калгасныя засекі, не вельмі абцяжарваючы сябе клопатам, што застанецца калгаснікам. Мой бацька хутка скеміў: чакаць канца года, каб атрымаць хлеб на заробленыя працадні, няма ніякага сэнсу. І ён перайшоў на аванс — амаль штомесяц выпісваў у калгасе па пуду ці два зерня ў лік будучых заробкаў. Наступала зіма, даваць на працадні калгаснікам было нечага, і аванс спісваўся. Так сям'я трымалася, калі не на хлебе, то на зацірцы. Бацька не вельмі дужа працаваў у калгасе — не было таго года, каб ён выпрацаваў больш за 100 працадзён. А вось сусед Хвагей Марціновіч хадзіў на працу штодзень, зарабляў па 400—450 працадзён і нічога на іх не атрымліваў, акрамя скрынкі ці паўтары бульбы. І то не кожны год. Але такіх працаўнікоў, як Хвагей, у Драчкаве бракавала. Большасць было такіх, як мой бацька.

Ужо паміналася, што, уступіўшы ў калгас, у каго былі дзве каровы, адну павінны былі абагуліць — адвесці на арцельную ферму. У нас на той час было дзве каровы — дзед пакінуў з бізнесу бацькі. І вось праз дзень пасля сходу наш двор апанаваў лямант — галасіла маці: "А мая ж ты карміцелька, і што з табой зрабілася, які брыдкі чалавек наслаў на цябе порчу-у-у?!!" Пасярод двара стаяла карова Квятуха. Хістаючыся з боку ў бок, яна бесперапынна матляла галавой, а з роту клочкамі валіла пена.

Паклікалі ветэрынара — вясковага хлопца Валодзю Клімовіча, які толькі што вярнуўся з ветэрынарных курсаў. Валодзя з'явіўся хутка. З важным, заклапочаным выглядам ён боязна абышоў карову, для нечага падняў хвост, зазірнуў пад жывот і сказаў, як адрэзаў:

— Неадкладна зарэзаць! Вельмі небяспечная хвароба. Магчыма, сібірская язва. Мяса закапаць у глыбокую яму! — Хуценька памыў рукі і пайшоў.

Бацька выцяў Квятуху абухом паміж рог і касой перарэзаў горла. З разяўленай пасці вываліўся змылены кавалак гаспадарчага мыла... Бацьку не хацелася аддаваць у калгас сваю карову.

Перад вайной, успамінаючы, як у Драчкаве ствараўся калгас, я напісаў верш. Добра, што гэтым асабліва не хваліўся. Ужо ў вайну прачытаў яго дваім-траім сябрам, у тым ліку і Лідзе Маліноўскай. А пасля вайны яна паведаміла ў КДБ, што я пісаў антысавецкія і абражаючыя Сталіна вершы. Абражаў калгасны лад... Мне прыпомнілі гэта, калі працаваў у газеце "Чырвоная змена".

ТОЧКА ЗРЕНИЯ

Самое главное в жизни — любовь

Физиологическое здоровье человека и продолжительность его жизни в земном мире во многом зависит от качества и количества употребляемой пищи. Каждый человек по отношению к себе — самый лучший доктор (во всяком случае так должно быть). В еде важно иметь чувство меры, прислушиваться к своему организму, который сигнализирует, от чего человеку хорошо, а от чего не очень. Нельзя насиловать свое тело, но и потакать его капризам и слабостям тоже не следует. Надо иметь в виду, что качество питания, его влияние на здоровье зависит от группы крови человека. Поэтому то, что хорошо одному, может быть плохо другому. И еще: употреблять в пищу желательно то, что произрастает там, где человек родился и проживает. Дело здесь в энергетике растений и животных, проживающих на определенной территории.

Здоровье человека и продолжительность жизни во многом определяются его наследственностью. Алкоголики, наркоманы, разного рода извращенцы не могут дать здорового потомства. Природа наказывает как их самих, так и их потомство, лишая возможности продолжать свою жизнь в детях, внуках, правнуках...

С определенного возраста многим известна психологическая и духовная усталость: физиологические механизмы тела в порядке, все его органы и системы функционируют нормально, а человеку ничего не хочется делать, иногда даже просто не хочется жить. Кстати, такое состояние свидетельствует о наступающей или уже наступившей старости.

От чего устает в процессе земной жизни дух в теле человека? Прежде всего от несправедливости, унижения человеческого достоинства, лжи, обмана, жестокости, зла и т.п. И не важно, от кого это исходит, — от него или от других. Устает он и от однообразия жизни, когда каждый последующий день похож на предыдущий, как две капли воды. Устает душа и от болезней тела.

Особенно негативно сказывается на душевном состоянии человека отсутствие любви. Сколько по этой причине возникает трагедий — даже у совершенно физиологически здоровых людей!

Любовь, милосердие, благожелательность, исходящие от человека и направленные к нему, положительно сказываются на состоянии его духа и на телесном здоровье и продолжительности жизни. Доказательством этому является жизнь любящих друг друга супругов. Они, как правило, доживают до глубокой старости. Для них характерно медленное угасание духовных и физических сил. Они почти одновременно переходят от земной жизни к жизни духовной. В ином мире их души соединяются и представляют единое целое.

Любая слабость человека от слабости его духа. Сила духа и в определенной мере здоровье тела во многом зависят от душевного спокойствия человека.

Для спокойствия души, здоровья тела и долгой жизни необходимо любить жизнь как таковую, то есть любить Солнце и Землю, поля и леса, реки и озера, луга и даже болота нашей Беларуси, любить людей, которые живут рядом с вами. Они отплатят вам тем же.

Изяслав МОРОЗОВ, кандидат философских наук,
Тереза РАУКУТЬ, теолог.

ДОМАШНИЕ АРХИВЫ

Записки академика Конева

*На страницах вашей газеты неоднократно высказывались соображения компетентных авторов по вопросу реформирования Академии наук. Перебирая свои документы, я недавно обнаружила записи, сделанные моим отцом — **Сергеем Васильевичем Коневым** на тему реформирования Академии наук.*

Мой папа — академик НАН Беларуси, доктор биологических наук, профессор, проработал в Академии наук почти 50 лет, умер в 2005 году. Очевидно, эти его записи появились в период, когда Академию наук возглавил Михаил Мясникович. Как мне показалось, некоторые его соображения могут быть актуальными и сегодня, поэтому и отправляю их в редакцию "Народной Воли"...

С уважением —

Ю.С.Конева.

ТОЧКА ЗРЕНИЯ

Эффективность Академии наук можно увеличить в десять раз

Ни один из классических диктаторов — ни Сталин, ни Гитлер, ни Муссолини, ни Франко или даже Пиночет — не осмелились отменить выборы президента Академии наук, заменив их назначением. Это роковой, беспрецедентный и убийственный шаг. Чреват он непредсказуемыми последствиями. Наука на самом деле самоорганизующаяся система (есть специальная научная теория самоорганизации — синергетика) и ее структура и функциональные взаимоотношения естественным образом шлифовались изнутри десятилетиями. Внешнее, чужеродное вмешательство приведет к резкому неуправляемому дисбалансу, переходу к бифуркационной точке и, как следствие, к дезорганизации и распаду системы.

Передовой науке Германии понадобилось 40 лет, чтобы восстановить свой потенциал после военного реформирования Гитлера.

Мое отношение к тому, что сейчас происходит, резко отрицательное, считаю, что это просто откровенное убийство науки.

Что касается мер и средств по повышению уровня научных исследований и эффективности науки, могу сообщить следующее.

1. Один из самых больных кадровых вопросов — это утечка лучших молодых и талантливых ученых либо за рубеж, либо в коммерческие структуры. Моя лаборатория поставила за рубеж восемь элитных сотрудников. Для решения этого вопроса необходимо поднять на достойный уровень авторитет и престижность науки. В том числе оплату труда. Я, например, как и другие завлабы, по зарплате оказался переведенным из завлабов-докторов в ранг уборщицы. Есть, конечно, и балластные сотрудники. От них нужно избавляться.

2. Приборный парк института и лаборатории не обновлялся более 10 лет. Приборы либо вообще вышли из строя, либо давно морально и физически устарели. Нет денег на химические реактивы, объекты исследования (лабораторные животные)... Необходимо хотя бы минимальное финансирование, чтобы создать условия для нормальных экспериментов. Иначе о какой конкуренции с Западом может идти речь?

3. Нетерпима и губительна для людей науки информационная изоляция от достижений и технологий мировой науки, имеющая место в Республике Беларусь. Скоро мы перестанем понимать даже язык международной науки. Теперь в библиотеках можно познакомиться лишь с российскими публикациями. Иностранные журналы вообще не выписываются. В Институте отсутствует достаточная связь с интернетом.

4. Очень больной вопрос об эффективности фундаментальных и прикладных исследований, вопрос о так называемом внедрении в практику научных результатов. Здесь корень зла в незаинтересованности производственников по внедрению. И даже наоборот — руководители производства заинтересованы в закупке материалов (препаратов), оборудования и технологий за рубежом. Что-нибудь да и перепадет в личный карман. Радикально можно изменить положение лишь в создании крупных частных предприятий и объединений. Ведь частник быстро поймет свою выгоду и даст жизнь перспективной разработке. В качестве некоего паллиатива можно предложить установление для руководителей производства весомых премий за внедрение разработок.

Эффективность Академии наук можно увеличить не в два, а, я думаю, по крайней мере в десять раз "простым" способом: обеспечить внедрение уже имеющихся разработок.

С.В.КОНЕВ, заведующий лабораторией биофизики и фотобиологии мембран ИФБ НАНБ, академик.

КАЛОНКА АЛЕСЯ НЯЎВЕСЯ

Патрапіць дзед у іншы свет

У Вілейскім раёне 92-гадовы дзед на сваім "Запарожцы" ў чарговы раз стаў вінаватым у аварыі. Ён лічыць: "Калі я інвалід, дык на дарогах усе павінны мяне прапускаць".

У дзеда выгляд пераможцы,
Прэ па сустрэчнай паласе,
Каб даказаць, што "Запарожца"
Баяцца "Мерседэсы" ўсе.
Ён не зважае на Феміду
І не ідзе на кампраміс.
"Дарогу дзеду-інваліду!" —
Такі ў нахабніка дэвіз.
Хай моліцца штодзённа Богу
Неўтаймаваны гэты дзед,
Бо можа стацца, што дарогу
Яму саступяць
На той свет...

Няма і ў шахаў столькі гмахаў

Колькасць афіцыйных рэзідэнцый прэзідэнта пераваліла за дзясятак. Столькі рэзідэнцый не мае ніводзін кіраўнік дзяржавы ў свеце.

Хоць і не скажаш, што трывога,
Але ў народзе слух узнік,
Што рэзідэнцый мае многа
Дзяржавы нашай кіраўнік.
Маўляў, жыве па-заліхвацку,
Нібы арабскі шэйх ці шах,
Удостатку хапіла б Бацьку
І рэзідэнцыі ў Драздах;
Маўляў, пакуль не мае кожны
Над галавой уласны дах,
Ці ж прэзідэнту ўзводзіць можна
За гмахам гмах,
За гмахам гмах?
А я ні зайздрасці, ні злосці
Зусім не маю ў галаве.
З нас, беларусаў, хай хоць хтосьці
Як шэйх арабскі пажыве...

* * *

Палацы ўзводзяцца з размахам,
І людзі кажуць недарэм:
Для падабенства з шэйхам-шахам
Патрэбна мець яшчэ й гарэм.

Для вёскі навошта клуб, лазня і пошта?

Жыхары вёскі Чэмеры Слонімскага раёна пратэстуюць супраць закрыцця мясцовай бібліятэкі. Да гэтага ў вёсцы ліквідавалі ФАП, лазню, пошту...

Не казалі гнеўна словы
Людзі ў вёсачцы, калі
Зачынялі клуб мясцовы.
Думкі гэткія былі:
"Тэлевізар, дзякуй Богу,
Мае кожны, і даўно
Мы забылі ўжо дарогу
І на танцы, і ў кіно".
На чарзе ва ўлады пошта.
Падказаў камусьці клёк:
"Для людзей яна навошта?
Хай вісіць на ёй замок".
Бунтаваць гурма не стала.
Простым бачыцца сакрэт:
"У кішэнях грошай мала —
Не выпісваем газет".
Парашыла ўлада: "Лазня
Не дае прыбытку й грош.
Хоць у брудзе люд завязне,
Лазню трэ "пусціць пад нож".
"Ёсць у кожнага карыта, —
Разважаў вясковы люд. —
Так што будзе шыта-крыта —
Неяк змыць удасца бруд".
Не пярэчыў люд таксама,
Успрыняў задуму, каб
Засталася ў вёсцы крама,
Але быў закрыты ФАП.
"Хоць амаль усе — калекі, —
Так падумала гурма, —
Ды якія ў ФАПе лекі?
Нават пластыру няма".
А калі бібліятэку
Сцерці ўздумалі з зямлі,
Не стрывалі людзі здзеку,
Гвалт і лямант паднялі:
— Тут па-вашаму не будзе!
Не зусім мы быдла ўсё ж...

* * *

А навошта ў вёсцы людзі?
Можа, варта й іх "пад нож"?..

ОЧЕНЬ ЛИЧНОЕ

Берегите мужчин!

Недавно, находясь в одной из больниц нашей столицы, обратил внимание на тот факт, что из 50 пациентов отделения было 44 мужчины и только шесть женщин... И всем этим женщинам за 70. Одна уже девять лет живет после смерти мужа в полном одиночестве. Со слезами на глазах она говорит: *"Поверьте, раньше даже не задумывалась, как тяжело, больно и страшно в опустевшей квартире..."* И сделала вывод: очень нужно беречь мужчин!

Это неоспоримый факт: мужчины умирают раньше женщин на 7—9 лет. Известно, что женщины выносливее мужчин. Женщины лучше и быстрее справляются со всеми тяготами жизни: стрессами, депрессиями и болезнями. У них больше запас энергии. Мужчины чаще впадают в депрессию, чаще болеют и даже, как ни странно, при высоких физических нагрузках быстрее устают, особенно отрицательно на их психике сказываются катаклизмы нашей жизни.

Но все это было бы не так страшно, если бы в доме у каждого мужчины царили взаимная любовь, уважение, внимание, понимание и забота. Когда этого нет и в помине, мужчины начинают искать утешение в пьянстве и лет через 5—7 лет уже становятся неспособны к интимной близости... Распадаются семьи, растет количество сирот...

Так что права та пациентка в больнице: стоит беречь мужчин. И делайте это, пока не поздно!..

С уважением —

Юрий ЯСИНСКИЙ, ветеран труда и спорта.

Минск.

МУЖЧЫНСКІЯ СПРАВЫ

Не трэба нам беларускіх лёзаў

Адам Глобус.
Фотапраект Мікалая Батвінніка "Бег па лязе брытвы".

Мяне вельмі здзівіла заметка віцябчаніна **Цімафея Макаранкі** ***"Почему нет белорусских лезвий?"***, апублікаваная ў "Народнай Волі" за 5 лістапада. Аўтар скардзіцца на адсутнасць у нашых крамах беларускіх лёзаў для галення і на высокія цэны на іншаземныя: маўляў, шмат грошай патрачіў на іх набыццё, а выйсця не знайшоў.

А калі глядзець на гэта больш сур'ёзна, дык трэба мець на ўвазе тое, што няма ў свеце ніводнай краіны, дзе б уласнай прамысловасцю выраблялася ўсё патрэбнае яе жыхарам. Многія тавары выгадней завозіць з іншых краін, чым вырабляць у сябе. У нашых умовах — гэта якраз той выпадак, калі тыя ж лёзы лепш завозіць аднекуль, чым наладжваць сваю вытворчасць. Ды калі б мы і пабудавалі прадпрыемства па вырабе беларускіх лёзаў, дык не задарма б яны даставаліся нам! Ды і дзе гарантыя таго, што нашы лёзы былі б больш якаснымі і таннейшымі за замежныя? Баюся, каб не атрымалася наадварот. Спадар Макаранка заўважае, што шведскім лязом можна пагаліцца 20 разоў. Гэта значыць, што адным лязом можна карыстацца паўтара месяца, калі галіцца праз дзень. І калі падзяліць затрачаныя грошы на колькасць галенняў, дык атрымліваюцца капейкі!

У розныя гады я карыстаўся рознымі замежнымі лёзамі, а цяпер — маскоўскімі "Рапира". І нацешыцца імі не магу: галюся праз дзень, і аднаго ляза мне хапае на два месяцы. А калі праз два дні — і таго болей. З прымяненнем адпаведнага крэму галенне атрымліваецца мяккае, чыстае, камфортнае. Не тое што пры галенні электрабрытвамі, якімі, назіраю, мужчыны карыстаюцца кожную раніцу. І каштуе "Рапира" не больш за дзве тысячы рублёў за адно лязо. Атрымліваецца, што ледзь не задарма абыходзіцца мне кожнае галенне!

Дык ці трэба нам, зыходзячы з эканамічных меркаванняў, будаваць сваё прадпрыемства па вытворчасці лёзаў для галення, якія завозяцца да нас у вялікай колькасці і на любы густ? Лічу, што аўчынка вырабу не вартая...

Міхаіл ЖУКАЎ, ветэран працы савецкага часу.

г.Баранавічы.

ГУЧНАЯ СПРАВА

Ці прызнаюць міжнародныя праваабарончыя арганізацыі ксяндза Уладзіслава Лазара вязнем сумлення?

(З пісьма Марыі Шэпелевіч.)

У падтрымку ксяндза Уладзіслава Лазара

Адназначна адказаць на ваша пытанне, спадарыня Марыя, цяжка, але прадстаўнікі дэмакратычных арганізацый Беларусі звярнуліся ў міжнародныя арганізацыі з просьбай прызнаць арыштаванага беларускім КДБ ксяндза Уладзіслава Лазара вязнем сумлення.

Павел Севярынец, сустаршыня аргкамітэта па стварэнні партыі "Беларуская хрысціянская дэмакратыя", **Зміцер Дашкевіч**, лідар "Маладога фронту" (зарэгістраваны ў Чэхіі), і **Ганна Шапуцька**, старшыня грамадзянскай ініцыятывы "За волю" заявілі падчас прэс-канферэнцыі, што яны не падзяляюць пазіцыю чакання судовага прыгавору ў гэтай справе.

Нагадаем: пра арышт ксяндза Уладзіслава Лазара стала вядома праз некалькі дзён пасля ліпеньскай заявы Аляксандра Лукашэнкі наконт затрымання супрацоўніка беларускіх спецслужбаў, якія працаваў на замежныя дзяржавы. Лукашэнка сказаў, што шпіён звязваўся з замежнымі спецслужбамі праз прадстаўніка каталіцкага касцёла. Пазней Лазару прад'явілі абвінавачанне ў перадачы грошай і матэрыяльных каштоўнасцяў чалавеку, якога падазраюць у шпіянажы на карысць іншай дзяржавы. У выніку святару можа пагражаць да 15 гадоў турмы, і ў той жа час справа цалкам засакрэчана, на сённяшні дзень ніякія доказы віны святара грамадскасці не прадстаўлены.

Зміцер Дашкевіч патлумачыў сваю пазіцыю так: *"Усё абсалютна зразумела. Сумленнага чалавека трымаюць пад вартай і абвінавачваюць у нейкіх няўцямных злачынствах. Выбралі для гэтага лепшага з лепшых, самага яскравага і самага шчырага з беларускіх ксяндзоў. Мы ўсе добра ведаем пра любімыя метады следчых гэтай установы — трымаць у камеры і не выклікаць на допыты месяцамі. І невядома, калі будзе той суд... А калі і будзе, то ўсё роўна за зачыненымі дзвярыма. Дык чаго чакаць?"*.

Павел Севярынец пагадзіўся са Зміцерам: *"Святара, які будаваў храмы, нёс слова Божае, ізалявалі ад людзей. Сумленныя людзі не могуць заставацца абыякавымі і павінны змагацца за вызваленне спадара Уладзіслава. Мы ўжо перадалі больш за 5 тысяч подпісаў у КДБ і Генеральную пракуратуру. Цяпер новыя подпісы назбіралі. Людзі падпісваюцца. Штодня вернікі замаўляюць імшу за яго, штодня моляцца сотні людзей. Дойдзе справа да ўлётак і пікетаў. Мы здагадваемся, што калі святару не дазволілі дагэтуль перадаць Біблію, то лісты падтрымкі ад людзей яму таксама не перадаюць. Але ён прысвяціў сваё жыццё служэнню Богу і мае моцную веру, таму яго не зламаюць. Але, натуральна, на здароўі гэта не можа не адбіцца"*.

Ганна Шапуцька, адзін з арганізатараў штодзённай малітвы за палітвязняў, выказала свае абурэнні: *"Пазіцыя прадстаўнікоў праваабарончых структур абурае. Мы двойчы праводзілі "круглы стол" па справе арыштаванага Уладзіслава Лазара, двойчы запрашалі праваабаронцаў, і двойчы яны нашы запрашэнні праігнаравалі. Іхнія аргументы "Мы не бачылі матэрыялаў справы, і з гэтым ксяндзом незнаёмыя" падаюцца незразумелымі"*.

Прадстаўнікі грамадскасці звярнуліся да дэлегатаў з'езда каталіцкіх святароў з заклікам выступіць у абарону ксяндза Лазара. Арцыбіскуп дагэтуль публічна за яго не заступіўся, а вось некаторыя ксяндзы ніжэйшага статусу не пабаяліся папсаваць адносіны з беларускай дзяржавай. Так, святар Віцебскай дыяцэзіі **Юрый Барок** маліўся за вызваленне Уладзіслава Лазара ў Ватыкане. Арыштаванага ксяндза ён добра ведае, бо некалі яны вучыліся разам у семінарыі. Падтрымку Уладзіславу Лазару выказаў і ксёндз **Андрэй Кеўліч**. Праўда, кажуць, што гэтым ён наклікаў на сябе гнеў арцыбіскупа. Па крайняй меры, ксяндза Кеўліча раптам адклікалі з вучобы ў Італіі і накіравалі служыць у беларускія Горкі.

Канешне, гэта справа іерархаў Касцёла, але ў асяродку вернікаў гэта выклікала шмат пытанняў да арцыбіскупа: Папа Рымскі Францішак моліцца за вызваленне беларускага ксяндза і перадае яму словы падтрымкі, а беларускі арцыбіскуп маўчыць... Ды неафіцыйна тлумачыць: "Каб не нашкодзіць..."

ТЫМ ЧАСАМ

«Напісаў, што ён ні ў чым не вінаваты»

Учора сёстры ксяндза Лазара Яніна і Ірына перадалі брату ў СІЗА чарговую харчовую перадачу.

Яніна паведаміла "Народнай Волі": *"Мы вельмі ўдзячныя тым людзям, якія дапамагаюць нам аплаціць паслугі адвакатаў і сабраць перадачы. Мама штодня плача і ўсё глядзіць у акно — раптам убачыць Уладзя. Здароўя ў яе зусім няма, жыве на таблетках, амаль не спіць... Мы, як можам, суцяшаем яе, але... Спатканне з братам нам следчы не дазволіў. Біблію і ружанец перадаць яму зноў не дазволілі. Вось такія навіны. Мы вельмі непакоімся за ягонае здароўе, хаця дух яго не зломлены. Напісаў нам у апошнім лісце, каб мы маліліся і што ён ні ў чым не вінаваты"*.

19 лістапада ў 6 вечара ў офісе Партыі БНФ адбудзецца збор сродкаў для сям'і Уладзіслава Лазара. Гэта той выпадак, калі кожны для сябе вырашае, ці варта патраціць паўгадзіны свайго часу і хоць неяк падтрымаць святара. 27 лістапада яму споўніцца 46 гадоў. Сваякі ксяндза Лазара ўсё ж спадзяюцца, што змогуць павіншаваць яго асабіста. Хаця б у пакоі для спатканняў...

Любоў ЛУНЁВА.

Народная Воля http://www.nv-online.info 19 ЛІСТАПАДА 2013 г.

ФОТОФАКТ

Торговля по-венесуэльски!

В Венесуэле правительство Николаса Мадуро в рамках “экономической войны” приказало владельцам магазинов бытовой техники в несколько раз снизить “грабительские” цены, фактически разрешив грабить магазины покупателям, которые ринулись атаковать торговые точки.

Аукцион предметов домашнего обихода привлек к себе тысячи возбужденных покупателей, столпившихся перед дверями магазинов. Вся эта суматоха вылилась в разграбление минимум одного из магазинов торговой сети Daka в столице штата Карабобо, где видели военных и полицейских чинов, уносивших свою долю трофеев.

Позже Мадуро распространил этот “режим контролируемой торговли” на других мелкооптовых торговцев электробытовыми приборами. Кроме того, он объявил, что некоторые управляющие и владельцы этих торговых учреждений были задержаны политической полицией Sebin (Боливарианская разведывательная служба), теперь они ожидают решения прокуратуры.

Затем в полночь президент Мадуро выступил по национальному радио и телевидению, заявив, что начинают проводиться аналогичные меры в отношении торговцев другими видами товаров: продовольствием, обувью, хозтоварами, игрушками, автомобилями и одеждой...

РЕБУС

Кто самый богатый человек Финляндии?

Немногие финны знают, кто на самом деле является самым богатым гражданином Финляндии. Его зовут Геннадий Тимченко, и стал он гражданином Финляндии в конце 1990-х годов.

Согласно российскому изданию финансово-экономического журнала Forbes, Тимченко занимает 12-е место среди самых богатых бизнесменов России. Его состояние составляло в 2012 году около 9,1 миллиарда долларов, или около 7,2 миллиарда евро, что ставит его на 99-ю ступень самых богатых людей в мире.

Таким образом, самый богатый гражданин Финляндии — выходец из России, миллиардер, владелец третьего по величине нефтяного трейдера в мире и близкий друг Владимира Путина, который выбился в олигархи.

Основа сказочных активов Тимченко — нефтяная торговля. Краеугольным камнем богатства является нефтетрейдинговая компания Gunvor, продающая черное золото из России по всему миру. Олигарх Тимченко владеет этой компанией совместно со шведским бизнесменом Торбьорном Торнквистом.

Они основали эту компанию в 1997 году и зарегистрировали ее в Голландии. В настоящее время эта компания действует в Швейцарии и сейчас выросла до третьего по величине нефтетрейдера в мире.

В 1980-х годах, рассказывает Геннадий, его семья была настолько бедна, что его новорожденная дочь была вынуждена спать в открытом чемодане, потому что на приобретение кровати не было средств. В 1988 году, когда начались предсмертные судороги великой державы, Геннадий Тимченко поднялся до руководства государственной нефтяной компанией “Кинэкс”.

ТЭХНАЛОГІІ

Калі вас няма ў сацыяльных сетках, вас проста не існуе

На думку вядучых замежных спецыялістаў у сферы сучасных медыя, Беларусь — праект, які пакуль не атрымліваецца выгадна прадаць у інтэрнэце.

Вайна сусветаў

Днямі ў сусветнай сталіцы моды і шопінгу Мілане ўпершыню адбыўся Форум сацыяльных медыя і маркетынгу *SMX, Social Media and Marketing Expo.* Дзясяткі прадстаўнікоў вядучых IT-кампаній сабраліся, каб падзяліцца вопытам і абмеркаваць новыя прадукты на рынку. У якасці спікераў і галоўных спецыялістаў былі запрошаны легенды гэтай галіны — прадстаўнік кампаніі Google **Джасцін Катроні**, глава інжынірынгавага аддзела Facebook **Брус Хазан**, адзін з 50 самых уплывовых экспертаў лічбавага маркетынгу ва ўсім свеце **Джым Стэрн,** і многія іншыя сусветна вядомыя эксперты. Гэтыя і іншыя паважаныя і разумныя людзі два дні запар абмяркоўвалі толькі адну праблему — як застацца на электронным рынку?

— *Сёння кампаніям недастаткова проста добра выконваць сваю работу,* — выказаўся падчас сваёй лекцыі “Эвалюцыя камунікацыі” аналітык **Джым Стэрн**. — *Зараз трэба адказваць на выклікі сучаснасці, а значыць, быць гатовым 24 гадзіны ў суткі адказваць на пытанні, даваць тлумачэнні, прасоўваць сваю прадукцыю і паслугі. Трэба размаўляць на адной мове з кліентамі, а кліенты цяпер жывуць у сацыяльных сетках. Рэальнасць такая, што калі вас няма ў сацыяльных сетках, то вашага бізнесу, краіны ці вас саміх папросту не існуе...*

Цікава, як бы адрэагавалі на гэтую заяву прадстаўнікі нашай краіны? На міжнароднай сустрэчы SMX не было ніводнага прадстаўніка беларускага бізнесу ці ўладных структур. Пасля дэкрэта аб тым, што кожная афіцыйная ўстанова павінна мець свой вэбсайт, праграма па скарэнні інтэрнэту ў Беларусі лічыцца выкананай. Між тым спадар Стэрн падкрэсліў, што весці “вайну сусветаў” — аператыўна мяняць сваю дзейнасць так, як патрабуе гэтага віртуальная прастора, — выклік няпросты і неадназначны. Але працаваць прыходзіцца з тым, што ёсць...

Самая важная кніга

Калі вы лічыце самымі ўплывовымі кнігамі ў свеце рэлігійныя тэксты ці творы класічнай літаратуры, то вы безнадзейна захраслі ў мінулым. На сёння фаварытам чалавечых сэрцаў з’яўляецца сацыяльная сетка Facebook (даслоўна “Кніга твараў”). Вынаходніцтвы маладога амбіцыёзнага амерыканца **Марка Цукерберга** штогод прыносяць яму мільярды долараў, а карыстаюцца сеткай, зноў жа, мільярды людзей.

— *Кожны месяц Facebook карыстаюцца 1,19 мільярда чалавек,* — прывёў статыстыку глава інжынірынгавага аддзела Facebook **Брус Хазан**. — *У нашай сетцы людзі праводзяць больш часу, чым у Google, Twitter, Yahoo і іншых праграмах разам. Прычым часцей за ўсё выходзяць у FB з мабільнага тэлефона. Па нашых падліках, у 2016 годзе 45% насельніцтва Зямлі будзе мець смартфоны. Колькасць карыстальнікаў разнастайных праграм і сэрвісаў узрасце шматкратна. І кампаніі павінны рэагаваць на гэтыя змены.*

Цікава, але ў Беларусі папулярнасць Facebook настойліва ігнаруюць не толькі афіцыйныя органы ўлады, але і прыватныя структуры. Думаеце, можна знайсці ў найпапулярнейшай у свеце сетцы старонку Мінкульта ці Міністэрства замежных спраў? Нават разрэкламаванае ўладамі свята “Дажынкі” не адзначана ў Facebook. Між тым менавіта так падзея можа стаць бліжэй да людзей, зацікавіць турыстаў.

Рэкламы больш не будзе

Згодна з прагнозамі спецыялістаў, што бралі ўдзел у форуме, не больш за дзясятак гадоў засталося да таго часу, як з экранаў тэлебачання і старонак газет знікне надакучлівая рэклама. Добрая навіна для спажыўцоў, але катастрафічная — для медыябізнесу. Тэндэнцыя паказвае, што кампаніям выгадней укладваць грошы ў інтэрнэт. Гэта рэвалюцыя стала магчымай дзякуючы мабільным тэлефонам!

— *Мабільны пошук выбухнуў у апошнія гады,* — выказаўся генеральны дырэктар кампаніі ShinyStat **Паола Занзатэла**. — *Сёння мы маем цэлае пакаленне людзей, якія ўсё часцей і часцей звяртаюцца да смартфонаў і планшэтаў, каб знайсці адказы на пытанні і зрабіць нейкія пакупкі. Нам застаецца толькі прыстасавацца да выклікаў рынку і распрацоўваць праграмы для мабільных прылад, пашыраць галасавы пошук і паляпшаць дызайн старонак.*

Беларусь не выключэнне з правілаў. Пасля таго як некалькі гадоў таму на айчынны рынак прыйшла кампанія “Турксел” з новым мабільным аператарам life:), па ўсёй краіне стаў дасяжным мабільны інтэрнэт. Сёння кожны аператар мабільнай сувязі прапануе такую паслугу, а колькасць карыстальнікаў пастаянна расце.

Апошняя кропля

Згодна з меркаваннямі міжнародных экспертаў, каб выгадна прадаць той ці іншы тавар ці паслугу, абавязкова трэба сканцэнтраваць увагу на інтэрнэт-сродках. Прычым гэтымі тэхналогіямі карыстаюцца не толькі вытворцы. Палітыкі і нават цэлыя краіны навучыліся “піярыць” сябе ў Сеціве. Расія, напрыклад, мае ў сацыяльных сетках некалькі афіцыйных старонак, дзе ідзе расповед аб культурным і грамадскім жыцці краіны. Беларусь сабе такой раскошы не дазваляе.

Папулярнасць віртуальнага жыцця пацвердзіла і прэзідэнт Wikipedia Italia **Фрыда Брыюшы**. “Вікіпедыя” — вольная энцыклапедыя ў сеціве, якая запаўняецца самімі карыстальнікамі. У ёй зусім бясплатна можна знайсці інфармацыю амаль па любых пытаннях і на любых мовах свету.

— *Вікіпедыя прадказальна лідзіруе ў колькасці запытаў у інтэрнэце.* — выказалася Фрыда Брыюшы. — *Некаторыя мяркуюць, што кампанія Google павінна змяніць свой слоган запыту з “Мне пашанцуе” на “Вазьміце ў Вікіпедыі”.*

Беларусь таксама прапісалася ў Вікіпедыі. Нават на дзясятках моў — ад тарашкевіцы да кітайскай. Менавіта старонку вольнай энцыклапедыі пашукавік выдае першай у адказ на запыт “Беларусь”. І толькі потым ідуць спецыяльна распрацаваныя афіцыйныя старонкі краіны...

Марыя МАЛЕВІЧ.

Мілан—Мінск.

ПУЛЬС ПЛАНЕТЫ

В Дубае одно из главных авиашоу

В Дубае в новом международном аэропорту Аль-Махтум проходит очередное авиашоу, проводимое раз в два года. Свои новейшие технологические разработки представили около 1000 участников со всего мира, представляющих гражданскую и военную авиацию.

Это продолжающееся пять дней мероприятие в Дубае стало одной из главных площадок для таких авиастроителей, как “Боинг” и “Аэробус”, заключающих сделки на миллиарды долларов.

В первый день авиашоу гвоздем программы было официальное представление новейшего пассажирского лайнера “Боинг-777Х”. Авиакомпания Emirates Airline уже заказала 150 таких самолетов. Общая сумма сделки — 76 млрд долларов.

Европейскому “Аэробусу” труднее стало продавать свой А380, крупнейший в мире пассажирский самолет. В прошлом году в крыле одного из самолетов были обнаружены микротрещины.

Однако “Аэробус” так же, как и “Боинг”, рассчитывает на то, что в ближайшие дни дела будут идти хорошо, поскольку целый ряд ближневосточных авиакомпаний стараются увеличивать масштабы деятельности в условиях жесткой конкуренции на рынке пассажирских и грузовых авиаперевозок.

Еврозона выруливает на взлетную полосу

Экономика валютного союза растет второй квартал подряд, Ирландия и Испания выходят из-под опеки стабфонда. Это знаковые результаты проводимых реформ.

Девять человек, вооруженных топорами, напали на полицейский участок

Произошло это в провинции Синьцзян на западе Китая. Все нападавшие — китайские йугуры — застрелены. В результате этого нападения, произошедшего неподалеку от города Кашгар, убиты два полицейских, и еще два получили ранения.

В Синьцзяне проживает 9 млн мусульман-йугуров, однако они перестали быть там большинством, а составляют теперь 45% населения провинции, отмечает “Русская служба ВВС”.

Многие из них считают, что приток в регион этнических китайцев маргинализирует их культуру и традиции. Власти, как правило, обвиняют в насилии йугурских экстремистов, которые пытаются добиться автономии для региона. В этом году в Синьцзяне трижды вспыхивали беспорядки — в апреле, июне и августе.

Инаугурация нового президента Грузии

Избранный президент Грузии Георгий Маргвелашвили в воскресенье официально вступил в должность, принеся клятву служения народу и государству на церемонии в Тбилиси.

На церемонию приехали делегации из 53 стран, хотя приглашения были направлены в 70 государств. Представители России на церемонии инаугурации нового президента Грузии не присутствовали из-за отсутствия дипломатических отношений между государствами.

Маргвелашвили заявил, что страна продолжит курс на вступление в НАТО и ЕС, а грузинские военнослужащие будут до конца выполнять свою миссию в составе контингента НАТО в Афганистане.

СТРАНИЦЫ ИСТОРИИ

Нина СТУЖИНСКАЯ

Война из леса, или Как свергали власть

К 95-летию антисоветских восстаний на Витебщине и Смоленщине

Это отрывок из моей новой книги по истории антисоветского повстанчества, над которой работаю последние два года. Тем, кто печет книжки, как блины (максимум за четыре месяца), скажу: большая часть времени при подготовке этого материала ушла на поиски документальных свидетельств и осмысление источников.

Источники, на основе которых я пытаюсь дополнить и без того огромный список участников этих событий и проследить их судьбы, — архивно-следственные материалы по делу “Народных партизан”. Они дают богатые возможности для реконструкции событий, потрясших в 1918 году северные территории Беларуси и смежные с нами российские регионы, населенные в те годы в основном белорусами.

Бесценные документы

Труды известного белорусского писателя **Юрки Витьбича** (*настоящая фамилия и имя писателя — **Георгий Александрович Щербаков,** известен еще под псевдонимами **Алесь Крыжанич, Юрий Стукалич***) долгое время были едва ли не единственным источником информации об истории повстанчества на северных белорусских и соседних с ними территориях.

На момент событий Витьбичу было 13 лет. В родном своем городе Велиже он в 1918 году видел огромные толпы возмущенных крестьян. Те события поразили подростка. Неоднократно в своей жизни он возвращался к теме повстанчества, хорошо осознавая, что документальные источники о тех событиях коммунистическая власть спрячет далеко и надолго. Писатель боялся, что свидетельства той яростной борьбы с монстром под названием “советская власть” безвозвратно пропали, полагая, что чекисты их уничтожили. Миссией своей жизни Витьбич считал воспроизведение мятежной истории своих земляков, очевидцем которой был в юном возрасте. Недостаток документальных источников автор компенсировал как собственными воспоминаниями, так и других очевидцев, с которыми он целенаправленно в течение своей жизни искал встреч. Высокий пафос, форма подачи материала, а также скромная источниковедческая база способствовали тому, что скептики восприняли труд Витьбича как художественное произведение на тему антисоветского повстанчества. Тем не менее Витьбич пробудил читательский интерес к ярким, неординарным фигурам лидеров крестьянской войны.

В 90-е годы прошлого века были найдены бесценные документы, на сохранность которых мало у кого оставались надежды. Повезло, что они оказались именно в Витебске, а не в Смоленске или в Москве. Ведь было время, когда архивы старались избавиться от опасных свидетельств непокорного поведения белорусов, всего того, что портило имидж образцовой советской нации. Документы передавались в центральные хранилища бывшего СССР.

Архивно-следственное дело так называемой “бандорганизации” под заголовком ***“Народные партизаны-повстанцы, или народные мстители”*** в двух томах всесторонне дополняет повествование Юрки Витьбича. Материалы допросов лидеров восстания и командиров партизанских отрядов, которые были арестованы к началу 1923 г., списки рядовых партизан, членов их семей и “пособников”, перечень нескольких десятков деревень, население которых активно участвовало в зеленом движении, вызывают восторг исследователя партизанской истории.

Второй том дела содержит кассационные жалобы по расстрельным приговорам. Документы такого рода были обнаружены также в фондах Национального архива Республики Беларусь. Движение дел свидетельствует, что некоторым героям посчастливилось остаться в живых. В 1951 году 5-й отдел (занимался розыском и разработкой авторов и распространителей антисоветских листовок) Министерства государственной безопасности проявил интерес к постанцам. Судя по запросу, в связи с розыском активных участников тех событий **Леона Антоневича и Ефима Дятлова,** а также специальной проверкой подробностей биографии **Самуила Рубчинского**. В феврале 1963 года документы вернулись из Смоленска в Витебск. К судебному разбирательству был подготовлен перечень *“действий и террористических актов”* отряда под командованием лидера антисоветской вооруженной оппозиции Оберона (настоящее имя — **Михаил Анущенко**) за 1923 год.

Поистине бесценный документ — обвинительное заключение по делу витебских и смоленских партизан, составленное помощником витебского **прокурора Файнбургом**. 42-страничный документ, отпечатанный в декабре 1923 г. в типографии Витебского губернского отдела ОГПУ в количестве 120 экземпляров, дает список девяти десятков обвиняемых и подробное описание их антисоветских деяний. Прокурор оказался неплохим аналитиком. По его мнению, ***восстания были тщательно спланированы и подготовлены единым повстанческим штабом.*** Историкам стоило бы прислушаться к мнению прокурора и не делать поспешных выводов о стихийном характере тех событий. Одновременность акции во многих регионах свидетельствовала о существовании общего организационного центра и эффективной координации действий.

Представитель государственного обвинения выделил из огромной массы бунтовщиков лидеров повстанчества. Во всей этой истории главная роль отводилась бывшим офицерам царской армии **Воронову-Богданову**, **братьям Жигаловым** и **Михаилу Анущенко**. Прокурор приводит не менее десятка известных атаманских имен и кличек, гремевших в то время на белорусских и российских землях. Составитель документа был дотошным, выделил этапы в развитии повстанческого движения, структуру вооруженной оппозиции, основные места концентрации повстанцев.

Уголовное архивно-следственное дело, конечно, источник весьма специфический и тенденциозный, ибо следователи и прокуроры не стремились к постижению истины и действовали согласно жестким политическим установкам. Тем не менее документ создает реальное ощущение того жесткого гражданского конфликта, борьбы за свое — землю, семью, саму жизнь.

Убить большевика не считалось большим грехом...

Крестьянское движение в защиту своих прав от насильственных действий советской власти вылилось в вооруженные формы сопротивления, настоящую войну, центры которой находились в лесу. Отсюда и название массового крестьянского выступления — *“зеленая война”.*

Зеленое движение бурлило за рамками советских декретов. Старые законы не работали, новые были неизвестны. В каждой деревне была своя конституция. Реально руководили местные неформальные лидеры, атаманы. В крайней степени усталости люди, как известно, предпочитают силовое разрешение конфликта и идут за теми, кто такие методы предлагает.

В атмосфере всеобщего возбуждения крестьянское сообщество выдвинуло своих вожаков, за которыми пошло брать города. По показаниям одного из героев событий **Леонида Шелепина,** “*в первые дни восстания в Сертее собрался крестьянский сход. Один за другим выступали организаторы и призывали к свержению советской власти. Местные крестьяне выбирали тех, кто мог бы возглавить их поход на советы”.* Такая честь была оказана Шелепину. Он и его друг прапорщик **Денис Босанков** с группой крестьян отправились на Велиж. А вот как описал начало восстания в своей местности один из активных витебских эсэров **Дмитрий Филиппов**: *“12 ноября вспыхнуло восстание, поднятое неизвестно кем. В Селезни прибыл отряд вооруженных людей, руководил ими какой-то моряк. Волна восстания захватила и меня... Встретил соседа и приятеля Анущенко (*атаман Оберон. — **Н.С.***). Вместе решили воевать против советской власти”.*

На глазах изумленного сельчанина стремительно менялись правила крестьянского общежития, происходила своеобразная “пересортица” людей. Многие уважаемые хозяева становились людьми второго сорта. Наверх поднимались выходцы из непривилегированных слоев, привыкшие к холуйству и готовые быть слугами новых господ — большевиков. Партийный аппарат, как правило, представлял сборище случайных людей. Сельские коммунисты противопоставляли себя и ячейки РКП(б) крестьянству, с самого начала разделяя деревню на своих и чужих. Злоупотребления и своекорыстие небольшой кучки из беднейших крестьян, которые вдруг очутились на вершине местной власти и старались обеспечить свое материальное положение за счет родной деревни, вызвали обеспокоенность даже в “пролетарских” столицах. Очень скоро новая власть в этих местах добилась того, что общепринятые правовые нормы и гуманность в крестьянском миру не распространялись на представителей новой власти. Убить или замучить большевика не считалось большим грехом.

Что касается конкретных причин, то восстания здесь были вызваны объявлением властями принудительной мобилизации в Красную Армию новобранцев и унтер-офицеров 1893—1894 годов рождения, да еще вместе с дорогими и незаменимыми для крестьянской семьи лошадьми. В голодных районах, потерявших в войне и эпидемиях часть населения, власть ввела *“10-миллиардный военно-революционный чрезвычайный налог”* и объявила о проведении обязательного учета хлебных запасов во всех крестьянских хозяйствах. По мнению прокурора Файнбурга, “*разверстка крайне раздражила крестьян”.* Переполнило чашу терпения жестокое обращение чекистов с населением. Едва ли не единственным средством искоренения непослушания и невыполнения малопонятных и диких с точки зрения крестьян законов новой власти был расстрел. Стреляли самогонщиков, укрывателей хлеба (своего!), а также осмелившихся на протест против учета хлебных запасов и постановки на учет всей живности вплоть до последней курицы.

Сыграла свою роль и близость фронтов европейской, а потом и советско-польской войн. Повстанческо-партизанское движение на Витебщине и Смоленщине было тесно связано с политическими и боевыми центрами антисоветской оппозиции: со штабом белых в Пскове (**генералами Красновым и Булак-Балаховичем**), позже — с организацией в Варшаве известного русского эсэра и боевика **Бориса Савинкова**. В повстанческой цепи осени 1918 г. ему принадлежит руководящая роль в Вязьменском, Сычевском и Гжатском восстаниях. Многочисленные антисоветские акции, которые предшествовали восстаниям, готовились не без участия политиков БНР. Об этом, к сожалению, есть лишь скромные упоминания в монографиях советских историков. Очевидно, что тема БНР в связке с проблемой организации вооруженной оппозиции не развивалась.

Уже весной 1918 г. волновался практически весь регион. Разрозненные вспышки восстаний продолжались все лето (наиболее крупные в Орше, Сенно, Городоцком уезде) и в ноябре слились в пожар практически одновременного восстания в Городоцком, Дриссенском, Полоцком и других уездах Витебской губернии и на Смоленщине. Повстанцы боролись против советской власти, за свою власть, которую, согласно их программным установкам, должно было организовать Учредительное собрание.

В ночь с 12 на 13 ноября, как по команде, восстание вспыхнуло в 8 волостях Городоцкого уезда, Велиже, Поречье, Усвятах и других местах региона. Одна из колонн на Поречье шла под командованием братьев Жигаловых...

Поход на Поречье

Для укрепления партийных рядов и уничтожения оппозиции в Поречье был направлен некто Мясоедов.

(Окончание на 6-й стр.)

СТРАНИЦЫ ИСТОРИИ

Война из леса...

(Окончание. Начало на 5-й стр.)

Как докладывал он в центр, Поречье — городок с 10 тысячами населения, мелкобуржуазного мещанства. *"Пролетариат почти отсутствовал, культурных сил в советских органах недоставало. Крестьянство совершенно отсталое"*, — сетовал большевик. Офицеров в городе он насчитал около 70 человек, в уезде в два раза больше. *"На противной стороне было все учительство, духовенство, кулачество"*. По сути — все.

Советская власть в Поречье приживалась плохо. Большевики держались с помощью вооруженной силы, которая периодически пополнялась красногвардейскими отрядами из Витебска, Смоленска, Орши, и зацепились только после насильственного разгона волостных съездов советов. Первая рота Красной Армии, организованная как опора новой власти в Поречье, выступила против советов. Мобилизованные по принуждению красноармейцы организовали покушение на военкома и членов исполкома. Власть посчитала за лучшее распустить их по домам.

В маленьком городке разгорелась нешуточная борьба за власть между разными политическими силами. В городе и уезде меньшевики и эсэры создали "Союз охраны и порядка", куда вошли представители купечества, мелкие торговцы, служащие, зажиточные мещане, кустари, покинувшие фронт офицеры. Во главе Союза стали бывшие офицеры братья Жигаловы, признанные лидеры оппозиции.

Местом сбора антисоветских сил стало их родное село — Борода. Не признав новой власти, жители Бороды отбивались от нее как могли, всеми силами не допускали представителей советов на свою территорию. Создание "мини-государств" в отдельных местечках и селах — явление в ту пору нередкое. В марте бородинцы убили председателя волостного земельного комитета. Приехавший из Смоленска разбираться с причинами расправы некто Григоровский, однако, встал на сторону местных крестьян, поверил их жалобам, что исполком несправедливо делил землю, злоупотреблял поборами, а председатель Бородинского волостного совета Годиков брал взятки, за что поплатился жизнью.

Разгром местного кооператива, убийство записавшегося добровольцем в Красную Армию парня из соседнего села (чтоб другим неповадно было) — первые акции мятежных сельчан. Дальше — больше. В мае крестьяне оказали упорное сопротивление организации первых совхозов на базе национализированных помещичьих хозяйств. На их глазах развалилось первое коллективное хозяйство на землях помещика Дмитриева. Совхоз попросту раскрали.

Мятежная деревня представителями своих интересов безоговорочно признала сыновей местного священника **Александра, Константина и Владимира Жигаловых.** Крестьянский сход Бородинской волости, на котором верховодили Жигаловы, принял резолюцию против призыва в Красную Армию и формирования органов советской власти. С этой резолюцией делегаты поехали на очередной уездный съезд советов, который собирался 12 мая 1918 года.

В июле бородинцы не впустили в село десяток красных кавалеристов во главе с **военкомом Козловым**, прибывшим с целью мобилизации молодежи в Красную Армию. После этого в Бороду направились уже более многочисленные силы во главе с уже упомянутым партийным и военным руководителем уезда Мясоедовым, присланным для наведения порядка. Деревенские встретили карателей на границе Бородинской и Салунковской волостей, в деревне Кобызи, где накануне местными был убит агент ЧК. В бою красные потеряли двух лошадей и отступили. О неудаче комиссар доложил властям в губернский военкомат и в правительство Западной области — Облискомзап, требуя подкрепления.

Красноармейцев зарыли в помойной яме

В Поречский уезд смоленские большевики откомандировали ответственного работника — коммуниста **А.Волкова** во главе хорошо известного населению своей необузданной жестокостью карательного отряда из Ярцева. Беспредел, который учинили здесь ярцевские, лишь подлил масла в огонь. "*Вместо дела,* — негодовал Мясоедов, — *прибывшие занялись грабежом и насилием над многими невинными. Большими трудами Волков был из уезда удален и впоследствии областным ЧК расстрелян"*. Как бандит!

Напряжение нарастало. Неуклюжие действия властей провоцировали подъем протестных настроений. 15 июля восстали Щучейская, Велястовская и Ельшанская волости под руководством военкома, бывшего помещика, **офицера Макалинского**. Первыми жертвами народного гнева стали восемь красноармейцев и заведующий земельным отделом уездного исполкома **Андрей Мочалов**, которого солдаты сопровождали по волостям. Их, с негодованием написал Мясоедов, *"зверски убили и полуживыми(?) зарыли в помойной яме"*.

Сведения о повстанцах против Советской Власти.

Повстанцы под руководством Макалинского сделали первую попытку овладеть Поречьем и выгнать оттуда советский исполком. Офицер отдал приказ о походе на Поречье для разгона совета. Оперативно начали сбор мяса и хлеба для повстанцев. Однако из Смоленска по зову местных властей подоспел отряд моряков-коммунистов во главе с членом губернского военкомата тов.Кегельсоном. Восстание было подавлено. Макалинский и 17 человек организаторов "смуты" были расстреляны. Однако мир не наступил.

В июле 1918 г. братья Жигаловы уже имели хорошо организованную базу в Канищевском лесу, недалеко от Суража. После нападений на Касплянский и Вязьменский исполкомы и расправы над известным в уезде взяточником Прохоровым буквально за неделю отряд пополнился молодежью из соседних деревень. Жертва теракта — **Петр Прохоров**, сам из крестьян села Праники Касплянской волости Велижского уезда, в 1918 г. занимал пост председателя исполкома. Он и его подручные — военком волости **Иван Осипов** и председатель земельного отдела **Осип Семенов** — сделали все, чтобы в селе со сладким названием организовать совсем не сладкую жизнь. Эта тройка растратила деньги, собранные всем миром для покупки хлеба, разбазарила имущество имений, где организовывались первые совхозы. Мало того, что новые руководители волости брали взятки за лучший сенокос при разделе лугов между хозяевами, так еще несправедливым разделом сеяли раздор между сельчанами. Сочувствия и защиты такая власть среди крестьян не встретила. Штаб Жигаловых также был информирован о том, что накануне из Витебска Касплянский исполком получил винтовки для вооружения советского актива. Взять оружие и было главной целью повстанцев.

Среди пришедших в повстанческий штаб в Канищевку из деревни Праники был и **Кирилл Яковлев**. Очень скоро он станет известен как **атаман Быстров.** Расправа над Прохоровым была причиной расстрела нескольких семей из числа его односельчан и объявления жителей Праников вне закона. Следствием этой репрессивной акции было пополнение лагеря в Канищевке за счет "внезаконников".

Василий Семенов и Дорофей Иванов, которые потеряли своих близких, скоро приобретут известность под новыми именами, которыми запестрят разведсводки штаба Западного фронта, — **Чуркин и Бессмертный**. Как засвидетельствует Быстров во время следствия по делу "Народных партизан", *"приток повстанцев начался особенно с момента объявления мобилизации унтерофицеров, которых явилось примерно 20 человек. Согласно приказу Жигалова они организовывали у себя пятерки и набирали новых повстанцев, оставаясь, однако, по домам в ожидании приказа. Через некоторое время, примерно в октябре 1918-го, была объявлена общая мобилизация всего населения для восстания под руководством уже собранных унтерофицеров"*. Жигаловы поручили Быстрову раздать повстанцам оружие и составить списки вооруженных людей. Оружие выдавалось в деревне Коровки Нехаевской волости. Всего было роздано 50 винтовок. Те, кому не хватило оружия, встали в строй в надежде раздобыть его в бою.

«Долой советскую власть!»

В ходе следствия некоторые крестьяне показали, что подверглись насилию со стороны организаторов акции. Особенно охотно рассказывали о случаях принуждения через десяток лет, когда началось раскулачивание. На заседании так называемой Группы бедноты при Трифоновском сельсовете Демидовского уезда (бывшего Поречского) 14 февраля 1930 г. советский активист **Матвей Дмитраченков** вспомнил, что во время Демидовского (Поречского. — **Н.С.**) восстания в 1918 году его односельчанин Нил Толкунов бил его прикладом винтовки и гнал на восстание, при этом приговаривая: *"Довольно вам пить нашу кровь!"* Нил Толкунов был в списках на раскулачивание, и его небезупречное прошлое должно было облегчить совесть членов Группы бедноты, обрекавших крестьянина и его семью на гибель.

Повстанческая армия была построена по образцу регулярного войска. Прибывшие в лагерь унтера, участники войны в недалеком прошлом, Жигаловыми были разбиты на пятерки. Каждой пятерке было поручено вербовать отряды из местных крестьян, которые также разбивались на роты, взводы и отделения. Внесенные в списки воинских подразделений находились дома до особого распоряжения Жигаловых. *"К моменту восстания братьям удалось таким образом мобилизовать до 100 человек, которым были выданы винтовки из числа награбленных в Касплянском волисполкоме. По дороге к шайке Жигаловых присоединилось много крестьян, и всего было несколько сот человек,* — гласит прокурорское заключение. — *В Поречьях (так в тексте) к Жигаловым присоединился местный милицейский отряд с тремя пулеметами"*. Таким образом, ядром, вокруг которого сгруппировались повстанцы, была жигаловская сотня.

К осени почва для восстания была хорошо подготовлена самой властью. *"В деревнях появляются "спасители" от большевистской власти, которая является якобы властью жидов и которая занята исключительно грабежом крестьян"*, — написал про ситуацию накануне восстания прокурор Файнбург.

Годовщину Октября власти отметили расстрелом нескольких крестьян (сколько — Мясоедов не уточнял), поставщиков провизии повстанцам, и сообщников "белоштаба" в Канищевке. Конфликт перерастал в малую войну с участием практически всего населения.

По получению сигнала о начале восстания отряд Жигаловых двинулся на Поречье. Губернский военком Кундо отбил срочную телеграмму поречскому коллеге Козлову об опасности. Большевистский агент из Свистовичской волости также сигнализировал, что в селах волости формируется отряд для нападения на Поречье, он сообщил и дату штурма — ночь с 12 на 13 ноября. Еще один поток восставших подходил к городу со стороны села Слободка. Задержавшись здесь на короткое время, мятежники разгромили исполком и двинулись дальше. Из Поречья навстречу повстанцам вышел отряд коммунистов числом в 70 человек. На 25-й версте дороги командир получил приказ немедленно возвращаться. Повстанцы брали город в кольцо.

Весь поречский гарнизон на момент восстания состоял из 70—80 человек караульной роты. Вооружены были винтовками, по субботам проходили военный строй. Работы гарнизону хватало. По вызову советов и комбедов волостей, где не переставали бунтовать крестьяне, отряд коммунистов выезжал для расправы с непокорными, гонялся за "бандами".

Несмотря на своевременное предупреждение, к встрече с повстанцами власти оказались неподготовленными. Ситуация осложнилась еще и тем, что части ЧК и рота красноармейцев выехали в соседний район Велижа на подавление восстания. Сил, на которые могли опереться коммунисты, было совсем немного. Люди, занимавшие ключевые посты в советских учреждениях, переходили на сторону повстанцев. По призыву комитета партии на сборный пункт пришли только 30 человек. ЧК собрала 13 человек. Председатель ЧК Кононов, знакомый с Жигаловыми с детства, выдал повстанцам ключи от своего учреждения, деньги, документы, открыл тюрьму.

Начальнику пулеметного расчета, бывшему офицеру Боговому исполком дал команду привести людей и пулеметы в боевую готовность. Однако пулеметы не дали ни одного выстрела — команда перешла на сторону восставших.

Восстание совпало по времени с началом 6-го Чревычайного съезда Советов. Делегат съезда Мясоедов, вернувшись из Москвы на место службы, пережил шок от увиденного. Тихий мещанский городок превратился в место, куда устремились повстанцы со всех окрестных сел и местечек. В город вошло более тысячи повстанцев. Полсотни из них были вооружены винтовками. Еще 50 вооруженных крестьян остались на мостах при входе в город: *"...а вооруженные охотничьими ружьями, топорами и вообще невооруженные крестьяне с криками "ура" и "долой советскую власть" осадили помещение, где были коммунисты и чекисты"*. Командовал этим отрядом **поручик Макаревский**. О нем известно только, что он учитель по профессии, член союза учителей-интернационалистов. Возглавляли отдельные группы повстанцев "члены белогвардейского ревкома", как определил их статус Мясоедов, поповичи, учителя из Свистовичской волости — **братья Ломоносовы и братья Романовы** (позднее пойманы ЧК и расстреляны).

Повстанцы требовали *"свободной крестьянской власти"*. Войдя в город, первым делом захватили городскую кассу (казну) и государственные печати. Председатель уездного комитета большевиков **Яков Демидов**, а также советские **активисты Мареев, Богданов, Нахаев** и некоторые другие коммунисты были расстреляны.

Повстанцы были уверены, что советская власть в Витебске, Смоленске, Москве пала. Город был занят в 3 часа ночи с 12 на 13 ноября.

Люди боялись разговаривать на улицах

Повстанцы смогли взять город, но не смогли его удержать. Избежавшие расправы чекисты и коммунисты продержались ночь в помещении женской гимназии, утром без больших потерь покинули город. На них уже никто не обращал внимания. Часть советчиков добралась до деревни Жигля, где решили дожидаться помощи. С сообщениями о восстании отбили телеграммы в Велиж, Витебск, Оршу, Сураж, Смоленск. Еще одна группа уцелевших поречских большевиков бежала в Дубровку. Здесь, *"в самой революционной волости"*, откуда был родом убитый Демидов, они надеялись на поддержку местных. Местный военком успел взять под контроль оружейный склад, 16 вооруженных им людей организовали эвакуацию совета и образовали заставу. Население оповестили о спешной мобилизации лиц от 18 до 50 лет.

15 ноября (по другим сведениям — 18-го) повстанцы были выбиты из Поречья. Сначала броневик и 28 человек его сопровождения из Смоленска заняли город. Вслед вихрем влетела кавалерия. Сотни мятежников разбежались в разные стороны, оставив на улицах города 70 человек убитых и до сотни раненых. Один из организаторов восстания — член штаба офицер Полетаев и два священника, благословлявшие "*на борьбу с супостатом"*, а затем отслужившие на главной площади благодарственный молебен за взятие города, были зарублены шашкой лично Мясоедовым. В отчете этого руководителя карательной операции значится, что *"в плен было взято 200 крестьян, почти не вооруженных. Они плакали, раскаивались"*, — удовлетворенно отметил Мясоедов. Взамен на обещание в скорейшие сроки поставить хлеб в Поречье крестьяне были отпущены. Как показали дальнейшие события, до поры. С началом 1919 г. репрессии возобновились, крестьянство ответило на них новой войной.

Губернские власти пытались разобраться в ситуации и наладить диалог с населением. И выяснили интересные вещи. В целом крестьяне свидетельствовали на допросах, что были не против советской власти, но поведение ее представителей на местах вызывало резкое несогласие и гнев. Председатель уездной парторганизации — уже знакомый Мясоедов и начальник уездной милиции Е.Кадров, по утверждению селян, создав сеть осведомителей, так запугали население, что *"люди боялись громко разговаривать на улицах"*. Последний прославился беспощадными карательными операциями.

Оставив Поречье, повстанцы направились на Велиж. *"Жигаловы, показал Быстров, решили повести нас к Велижу, и к этому времени у нас было человек 500. Шли полным боевым порядком, разделенные на роты, взводы и отделения, все с оружием, при трех пулеметах и одной автоматической винтовке, забранной в Поречье"*. В районе Старого Села Вязьменской волости повстанцы столкнулись с красноармейским отрядом. После боя отошли в лес.

Уже весной 1919 г. старший из братьев Жигаловых — Александр — возглавит партизанский штаб с базой в Канищевке. И начнется следующий этап борьбы с большевиками...

НОВЫЯ ІМЁНЫ

Ілля Волкаў выступіць на дзіцячым «Еўрабачанні» ў ланцужках і стразах

За тыдзень да пачатку конкурсу юны вакаліст і танцор Ілля Волкаў разам з камандай стылістаў дапрацоўвае сцэнічны вобраз.

Падбіраць касцюм хлопчыку і пяці дзяўчынкам з падтанцоўкі дапамагае модны беларускі дызайнер **Наташа Поткіна**. Сёлета стылісты спыніліся на стылі рок, так што на сцэну Ілля выйдзе ў джынсах, белай кашулі і чорнай камізэльцы. Разынкі будуць у дэталях: скураныя пальчаткі, жалезныя ланцужкі на поясе, модныя кеды.

У маладога дызайнера мноства арыгінальных ідэй, як зрабіць вобраз беларускіх выступоўцаў яркім і прывабным. Напрыклад, скураныя раменьчыкі, згодна з апошнім піскам моды, павяжуць на шыі дзяцей. Падобныя ўбранні будуць і ў дзяўчынак з падтанцоўкі. Наташа Поткіна разам з камандай пайшла на хітрыкі. Каб дзецям было зручней рухацца на сцэне, упрыгожанні замянілі на бліскучыя стужкі. Такі аксэсуар няцяжкі, зручны і наўрад ці зваліцца падчас танца.

Дзіцячае "Еўрабачанне" сёлета будзе праходзіць з 25 па 30 лістапада ў Кіеве. На конкурс выдаткавана 25 мільёнаў грывень. Украіна ўжо ў трэці раз прымае конкурс. У Мінск дзіцячае "Еўрабачанне" пакуль прыязджала толькі аднойчы.

Сяргей ШЭЛЕСТ.

ШОУ-БІЗНЕС

Алёна Ланская зоймецца адборам на «Еўрабачанне»

Заслужаная артыстка Беларусі Алёна Ланская ўвайшла ў журы нацыянальнага адбору для конкурсу "Еўрабачанне-2014".

Свой удзел у рабоце прафесійнага журы пацвердзілі старшыня Белтэлерадыёкампаніі **Генадзь Давыдзька**, народныя артысты Беларусі **Васіль Раінчык і Аляксандр Ціхановіч**, а таксама дырэктар школы танца "Штам" **Аляксандр Мяжэнны**.

Пазмагацца за пуцёўку ў Данію могуць спевакі і аўтары, якім на дату падачы заявы аб удзеле споўнілася 16 гадоў. Удзельнічаць у адборы могуць грамадзяне Беларусі альбо замежнікі і асобы без грамадзянства, якія пастаянна пражываюць на тэрыторыі краіны.

Апошні дзень прыёму заявак — 24 лістапада.

Да 29 лістапада журы вызначыць не больш за 15 выканаўцаў для ўдзелу ў фінале.

СТЫЛЬ

У нашых біятланістак новая форма

Спартыўныя касцюмы, у якіх айчынныя атлеткі будуць выступаць на этапах Кубка свету, зробяць дзяўчат больш заўважнымі на трасе.

Аб тым, як выглядае новая форма, увесь свет даведаўся дзякуючы юнай спартсменцы **Дзінары Алімбекавай**. Дзяўчыне з Магілёва толькі 17 гадоў, у асноўную каманду яна не ўваходзіць, з'яўляецца дублёрам. Але гэта не зашкодзіла Дзінары выкласці фота ў новай форме ў інтэрнэт. Новыя касцюмы рабіла фірма Atex, з якой айчынныя біятланісты супрацоўнічаюць не першы год. Спецыялісты адзначаюць, што яркі жоўты колер зробіць нашых спартсменак больш заўважнымі падчас вечаровых гонак. Мілыя шкарпэткі ў чорна-ружовую палоску ў камплект не ўваходзяць — гэты штрых ад самой Дзінары.

У новай форме нацыянальная зборная па біятлоне будзе выступаць толькі на этапах Кубка свету, які стартуе ўжо ў гэтую нядзелю ў Швецыі. На Алімпіядзе ў Сочы будзе іншая форма. Якая — пакуль трымаецца ў сакрэце.

Марыя МАЛЕВІЧ.

ЗАПРАШЭННЕ

Як знішчалі беларускі тэатр

Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы сёння, 19 лістапада, запрашае на прэзентацыю кнігі "Беларускі тэатр 1920—1930. Адраджэнне і знішчэнне". Аўтар — тэатразнаўца, супрацоўнік Кафедры міжкультурных даследаванняў Цэнтральнай і Усходняй Еўропы Варшаўскага ўніверсітэта **Андрэй Масквін.**

Кніга выдадзена ў Варшаве. Польскія тэатразнаўцы ў сваіх рэцэнзіях адзначаюць, што Масквін напісаў важную кнігу, дзе займальна апісваецца цікавая культурная з'ява, калі ўсяго толькі за дзесяць год узмацніўся рух нацыянальнага адраджэння, якое і паўплывала на стварэнне беларускага тэатра фактычна *"з нічога"*. Пачатак а 16-й гадзіне.Уваход вольны праз парадныя дзверы тэатра.

ЗНАЙ НАШИХ!

Путешествие Виктора Гончаренко в Россию

Около месяца назад наставник БАТЭ Виктор Гончаренко ушел из борисовской команды и возглавил краснодарскую "Кубань". Что ожидает на просторах России белорусского тренера, который уже вошел в историю отечественного футбола?

Виктор Гончаренко занял пост главного тренера БАТЭ в 2007 году, и именно при нем команда стала первым белорусским клубом, вышедшим в групповые этапы Лиги чемпионов и Лиги Европы. Самый молодой главный тренер в истории Лиги чемпионов! При этом под руководством Гончаренко команда неизменно становилась чемпионом Беларуси.

За это время в Лиге чемпионов БАТЭ дважды играл вничью с "Ювентусом", выигрывал в гостях у французского "Лилля", сенсационно одолел победителя Лиги — мюнхенскую "Баварию". Кто повторит эти успехи? И повторит ли?

На некоторые матчи Лиги чемпионов с участием БАТЭ болельщики занимали очередь в кассы стадиона "Динамо" с вечера, чтобы утром купить билет. Во всем этом есть огромная заслуга и Виктора Гончаренко, хотя находились и критики. Больше всего, наверное, досталось ему от известного российского футбольного комментатора **Василия Уткина**.

"*Главный тренер БАТЭ Виктор Гончаренко должен при жизни гореть в аду. Он решил, что его клубу нечего ловить в матче с "Барселоной" и выставил молодежь. Это Лига чемпионов, картофельная твоя душа. Ты попал в ЛЧ и начинаешь в ней кого-то обкатывать?! Кто тебе разрешил? Кто ты вообще такой?.. Ребята, это не школа. Это высший уровень. Или играйте, или идите варите лебеду или готовьте крамбамбулю"*, — так высказался Уткин после проигрыша борисовчан именитой "Барселоне".

"Да, я считаю Гончаренко тренером переоцениваемым, — заявил комментатор уже позже. — *В том числе потому, что он достаточно долго не принимал вызова на новом уровне, а именно в чемпионате России. Но теперь он такой вызов принял. Моя прежняя оценка свое отслужила, будем смотреть дальше...* Теперь у него жизнь пойдет быстрее — в "Кубани" ведь должно быть три тренера за сезон".

Сейчас "Кубань" занимает восьмую строчку в турнирной таблице чемпионата России, но многие говорят, что с приходом Виктора Гончаренко команда просто ожила. В Лиге Европы дважды сыграла вничью с британским "Суонси", в чемпионате России одержала победы над "Анжи" и "Краснодаром", разгромила "Волгу" (4:0).

Вот что пишут на форуме официального сайта "Кубани" болельщики этой команды:

— Вот что значит ГЛАВНЫЙ ТРЕНЕР, сразу видно, нашел правильный подход к игрокам и они снова стали настоящей КОМАНДОЙ!

— Спасибо, ТРЕНЕР!!!!

— Спасибо, Виктор Михайлович, за возрождение команды!!! Так держать!!! Очень не понравилось поведение троллей — стали валить с трибун за 15 минут до конца игры... Лучше бы вообще не приходили...

— ОГРОМНОЕ ЧЕЛОВЕЧЕСКОЕ ВАМ СПАСИБО!!!!!!!!!!!!!!! С вами мы горы свернем!!!!!!!!!!!

Мы попробовали связаться в Краснодаре с Виктором Михайловичем, но оказалось, что он взял паузу в общении с журналистами

— Я вам могу сказать, что работать с Виктором Гончаренко легко и приятно, — поведал "Народной Воле" **пресс-секретарь "Кубани" Вячеслав ИВАНОВ**. — Человек без излишнего апломба, который очень органично вписался в интернациональный коллектив. Со всеми находит общий язык. В команде больше появилось тактических занятий, работает тренер и в плане психологии... "Кубань" стала играть в матчах с большей самоотдачей — это мнение не только мое. Гончаренко умеет приглушать ненужные страсти, а где надо — добавлять накал. Знает, что сказать в раздевалке, как настроить в нужный момент...

— Какая задача поставлена команде на сезон?

— Как можно выше подняться в турнирной таблице. В любом случае есть цель попасть в еврокубковую зону.

— В "Кубани" играет бывший футболист БАТЭ Максим Бордачев, и вот недавно пошли слухи, что в краснодарской команде может появиться и еще один игрок из Борисова Егор Филиппенко.

— Наш спортивный директор не подтвердил эту информацию, и я ему доверяю. А что будет дальше — посмотрим.

— Василий Уткин в своем блоге сказал: "Теперь у Гончаренко жизнь пойдет быстрее — в "Кубани" ведь должно быть три тренера за сезон". Это намек, что белорусский тренер долго в команде не задержится?

— Отставки — это, безусловно, часть тренерской профессии, но с Виктором Михайловичем подписан контракт на 4,5 года. Перспективы просматриваются очень серьезные.

— Квартиру, машину нашему земляку уже дали?

— Он живет пока на базе, чтобы находиться поближе к команде. Но знаю, что уже выбрал квартиру. С транспортом тоже никаких проблем нет.

— А семья Виктора Гончаренко переехала в Краснодар?

— Видели несколько раз его сына Артема. Супруга тоже была.

После этого разговора захотелось услышать мнение и **Василия УТКИНА** по поводу начала работы в России белорусского тренера. Но Василий Вячеславович по телефону был категоричен:

— Гончаренко? Все понятно. Я не буду разговаривать на эту тему. И интервью белорусским изданиям на тему футбола вообще не даю.

— Вас обидели белорусские журналисты?

— Не важно, что произошло. Но таково мое решение.

Как говорят, насильно мил не будешь. А Виктору Гончаренко мы желаем только удачи!

Алесь СИВЫЙ.

Народная Воля http://www.nv-online.info
19 ЛІСТАПАДА 2013 г.

ДЫЯГНАЗ

Сардэчных праблем не становіцца менш

— У Беларусі на працягу апошніх 15 гадоў адзначаецца пастаянны рост захворвання насельніцтва на хваробы сістэмы кровазвароту, — сказаў дырэктар РНПЦ "Кардыялогія" **Аляксандр Мрочак** на Рэспубліканскай навукова-практычнай канферэнцыі "Прафілактыка сардэчна-сасудзістых захворванняў у клінічнай практыцы". *— З 2005 года агульнае захворванне насельніцтва на хваробы сістэмы кровазвароту вырасла на 37% , першаснае — на 8%.*

На думку спецыялістаў, пастаянны рост захворвання насельніцтва на хваробы сэрца і сасудаў абумоўлены аб'ектыўнымі і суб'ектыўнымі фактарамі: старэннем насельніцтва і яго ўрбанізацыяй, ростам псіхаэмацыянальных нагрузак, зменай характару харчавання, умоў жыцця, працы. Таксама ўплыў на развіццё такіх хвароб аказваюць шырокая распаўсюджанасць курэння, ужыванне алкагольных напояў, маларухомы лад жыцця, залішняя вага і адсутнасць у беларусаў матывацыі да клопату пра ўласнае здароўе .

ТЫМ ЧАСАМ

Дзіцячых кардыёлагаў не хапае

Галоўны пазаштатны дзіцячы кардыярэўматолаг Міністэрства аховы здароўя **Ірына Чыжэўская** заявіла, што адна з важных праблем кардыялагічнай службы — кадравае забеспячэнне паліклінік дзіцячымі кардыёлагамі.

— На раённым узроўні кардыялагічную дапамогу дзецям аказваюць урачы-кардыёлагі і ўрачы-рэўматолагі, зыходзячы з 0,021 стаўкі кардыёлага і 0,009 стаўкі рэўматолага на 1 тысячу дзіцячага насельніцтва. І тут першая праблема заключаецца ў тым, што штатны нарматыў не адпавядае колькасці дзіцячага насельніцтва, — адзначыла Ірына Чыжэўская.

Па словах спецыяліста, у краіне назіраецца адмоўная тэндэнцыя да памяншэння колькасці ўрачоў-кардыярэўматолагаў: у 2011 годзе працавалі 63 дзіцячых кардыярэўматолага амбулаторнага звяна, у 2012-м — 57. *"Адсюль і праблема з укамплектаванасцю ў рэгіёнах, у тым ліку і ў абласных цэнтрах — Віцебску, Брэсце. Напрыклад, у Оршы наогул ужо 10 гадоў няма дзіцячага ўрача-кардыёлага. Там ёсць 0,5 стаўкі, але ў горадзе не могуць знайсці сумяшчальніка па пытаннях кардыярэўматалогіі",* — падкрэсліла Ірына Чыжэўская.

РЭЦЫДЫЎ

— Дэмографы адзначаюць, што кожныя пяць гадоў колькасць жанчын, здольных нарадзіць дзіця, скарачаецца на 20%. Ад 10% да 20% цяжарнасцяў сканчваюцца няўдала, — заявіла загадчыца лабараторыі генетыкі чалавека Інстытута генетыкі і цыталогіі НАН Ірма Масэ.

МЕДДАВЕДКА

Генетыкі дапамагаюць выношваць дзяцей

— У нашым інстытуце праводзіцца генетычнае тэсціраванне па 10 генам, звязаным з невыношваннем цяжарнасці, — адзначыў дырэктар Інстытута генетыкі і цыталогіі НАН Беларусі **Аляксандр Кільчэўскі**. — Ужо на аснове нашых распрацовак медыкі ўсталёўваюць больш канкрэтны дыягназ. У гэтым годзе да нас звярнуліся больш за 200 жанчын, некаторыя з іх ужо нарадзілі здаровых дзяцей.

Ён адзначыў, што генетычнае тэсціраванне ўяўляе сабой вельмі простую працэдуру: спецыяліст робіць забор сліны ў жанчыны, затым аналізуецца ДНК, праводзіцца яе малекулярна-генетычны аналіз. На аснове гэтай інфармацыі медыкі ставяць больш канкрэтны дыягназ жанчыне, выяўляюць прычыны невыношвання цяжарнасці, прызначаюць лячэнне.

ПРЯМАЯ ЛИНИЯ

Мужские проблемы и не только

*Урологи советуют мужчинам раз в год наносить им визит. Но не каждый представитель сильного пола находит время на консультацию у врача. Хотя, наверное, вопросы к урологу есть у многих. И не только у мужчин, но и у женщин. На прямую линию с урологом медицинского центра "ЛОДЭ", врачом 1-й категории **Валерием Михайловичем КОНДРАТЕНКО** звонков от читателей поступило так много, что доктору пришлось вести "прием" гораздо дольше анонсируемого времени. Валерий Михайлович ответил на все вопросы наших читателей.*

Болезнь всех мужчин

— Валерий Михайлович, объясните, пожалуйста, чем опасен простатит?

— Любое заболевание — повод для беспокойства. Простатитом можно запугать любого мужчину — он приводит к импотенции и к ранней аденоме. Но не так страшен черт, как его малюют. Простатит — это воспаление простаты. Зачастую причиной простатита являются застойные явления в предстательной железе. В первую очередь он поражает мужчин, ведущих малоподвижный образ жизни. Также среди причин его развития — несоблюдение элементарных правил гигиены, неразборчивость в сексуальных связях.

Безусловно, простатит — не самое приятное, что может случиться в жизни мужчины, но он лечится. Надо только вовремя поставить диагноз.

— У меня в анамнезе хронический простатит. Когда мою руки или наливаю воду в чайник, возникает желание сходить в туалет. О чем это говорит?

— Это первые признаки аденомы предстательной железы.

— А аденома — это что такое?

— Это доброкачественная опухоль (гиперплазия) предстательной железы (ДГПЖ). Раньше это состояние называли аденомой простаты. Возникает она у всех мужчин, мировая статистика свидетельствует, что у 99% мужчин старше сорока может развиваться аденома простаты, вопрос только времени — случится это в 45 лет, в 50 или 60.

— А если УЗИ показало, что аденома растет, что делать?

— Вместе с лечащим доктором-урологом решать проблему. При аденоме предстательной железы проводится симптоматическое лечение для улучшения качества жизни. Своевременная диагностика и современные подходы к лечению в большинстве случаев позволяют избежать таких осложнений этого заболевания, как острая задержка мочеиспускания или частые позывы в туалет, образование камней в почках и мочевом пузыре.

— Меня зовут Федор Ульянович. У меня проблема с простатой, она увеличена до 110 кубических сантиметров, испытываю боли при мочеиспускании. Что посоветуете: надо делать операцию или нет?

— Чтобы знать, показана вам операция или нет, вы должны пройти обследование: сделать трансректальное УЗИ предстательной железы, урофлоометрию (исследование, которое помогает определить поток мочи) и пальпацию предстательной железы, которую во время консультации проводит уролог.

— Проходил, конечно, и спасаюсь таблетками. Но это лечение для меня очень дорогое, а простата все равно увеличена.

— Для операции нужны "отягощающие" показания, объем железы еще ни о чем не говорит. Если, например, мужчина за ночь встает в туалет 10 и более раз, когда после акта мочеиспускания в мочевом пузыре остается до 100 мл мочи, идет нарушение функции почек, тогда встает вопрос об операции. В остальных случаях достаточно консервативного лечения, которое улучшает качество жизни.

— Валерий Михайлович, правда ли, что простатит имеет прямую связь с геморроем? Если да, то почему и что нужно лечить в первую очередь? Мне 50 лет. Периодически обостряется геморрой, и последние года 3 есть проблемы с потенцией.

— Связь между этими заболеваниями действительно есть, они могут друг друга "поддерживать". Дело в том, что это сосудистые заболевания, венозный застой в малом тазу может вызывать, с одной стороны, геморрой и, с другой стороны, заболевания предстательной железы, в том числе проблемы с потенцией. Лечить их надо одновременно.

Не пропустить рак

— Валерий Михайлович, скажите, пожалуйста, аденома простаты может перерасти в рак?

— У большинства мужчин с аденомой предстательной железы не развивается рак простаты. Однако, поскольку ранние симптомы их схожи, когда появились болезненные проявления, следует сразу обратиться к врачу.

— Меня зовут Александр. Хотел бы проконсультироваться по поводу PSA. На работе сдали кровь из вены, недавно получил результат: значение PSA — 0,68. Это нормально?

— У каждого мужчины в предстательной железе есть раковые клетки. Анализ крови на PSA помогает определить их активность, как быстро они растут. PSA — это специфический простатический антиген, идеальный опухолевый маркёр предстательной железы. Сегодня по системе ВОЗ считается, что если содержание PSA не превышает 4 нг/мл, значит, рак предстательной железы можно исключить. Если же этот показатель выше 4 нг/мл — это уже сигнал, повод для настороженности, пациента следует тщательно обследовать.

А вообще раз в год мужчина после пятидесяти должен обязательно проводить это исследование.

— Валерий Михайлович, скажите, пожалуйста, может ли показатель PSA после длительного лечения улучшиться в 100 раз? У мужа несколько лет назад этот показатель был 25, а сейчас стал 0,25. Или это какая-то ошибка?

— Я думаю, что ошибка. Возможно, неправильно сдан анализ крови. Чтобы не беспокоиться, на протяжении года раз в три месяца сдавайте этот анализ. Это позволит проследить, есть ли нарастание раковых клеток. Если первый раз показатель PSA был 0,25, второй раз — 5, третий — 8, это нарастание, и следует обратиться к урологу-онкологу.

Анализ крови на PSA требует подготовки. За 10 дней до сдачи крови предстательную железу не должен никто трогать, если был запланирован визит к урологу — отмените, потому что доктор также не должен в эти дни осматривать железу — ни аппаратом, ни пальпированием. Не должно быть полового акта в течение 10 дней до сдачи анализа. В день сдачи крови надо быть абсолютно здоровым, чтобы не было намека даже на легкую простуду.

— Здравствуйте, Валерий Михайлович! Моему отцу Ивану Яковлевичу 71 год. Два месяца назад сдавал анализ крови на PSA (общий) — значение 11,8. Направили в онкологический диспансер, брали пробу из простаты на анализ, установили диагноз: ДГПЖ, 2-я стадия. Болей и задержек при мочеиспускании нет, цвет мочи нормальный. Подскажите: какое нужно лечение, какие рекомендации?

— Лечение по телефону ни один врач назначить не может. Обратитесь к урологу по месту прописки, и врач подберет медикаментозное лечение. Препаратов сегодня очень много, в том числе и качественных белорусских. В вашем случае, думаю, лечение надо согласовывать с урологом-онкологом.

Само не пройдет

— Звоню из Жодино. Подскажите, пожалуйста, как справиться с недержанием мочи? Есть ли решение этой проблемы? У меня такое состояние не постоянное, при кашле, чихе его нет, но, когда хочу в туалет, не успеваю добежать, моча не держится. Недавно диагностировали опущение женских органов, была на консультации у гинеколога, спрашивала, есть ли связь между этим диагнозом и недержанием. Она ничего не сказала…

— Проблема эта излечимая. Важно установить ее причину.

Недержание мочи может вызывать гинекологическое заболевание, когда у женщины есть опущение передней стенки влагалища. В таком случае делается операция — пластика влагалища.

Может быть урологическая проблема — воспаление шейки мочевого пузыря. Тогда нужно лечить этот воспалительный процесс. Но случается, что причина недержания — и гинекологическая, и урологическая. Тогда проводится комплексное лечение.

В вашем случае, судя по описанию, это урологическая проблема — воспалительный процесс мочевого пузыря. Само это состояние не пройдет. Необходимо записаться на консультацию к урологу, сдать анализы, сделать нужные исследования, и врач назначит адекватное лечение.

— Валерий Михайлович, как вы считаете, можно ли иглоукалыванием решить проблему недержания мочи? Мне 70 лет.

— Прежде чем лечить, надо знать причину заболевания. Только тогда, когда пройдете квалифицированное урологическое обследование, можно определяться с методом лечения.

— У меня, простите за подробности, моча плохо выделяется, течет по каплям.

— В вашем случае недержание мочи может быть связано с аденомой. Это состояние называется ишурия парадокса: когда мочевой пузырь полный, а моча течет по каплям. Определиться с лечением вам поможет уролог.

Безопасная болезнь

— Всю жизнь работаю в спорте. Недавно при физических нагрузках на тренировке обнаружил, что левое яичко увеличено. Врач команды посоветовал носить плотные плавки. Поможет?

— Надо пройти обследование. Увеличение — не всегда признак какого-то заболевания. Это может быть отек после физической нагрузки, возможно, — это венозный стаз, нельзя исключить, что это симптомы начинающейся грыжи. Не затягивайте визит к врачу. Не бойтесь, не прячьтесь! Мужчина после сорока раз в год должен посещать врача-уролога, раз в три месяца — самостоятельно обследовать свою мошонку — прощупать ее пальцами.

— Валерий Михайлович, насколько опасно варикоцеле в возрасте 62 лет?

— Варикоцеле — это врожденная аномалия мочевыводящих путей. Возникает с левой стороны, что связано с анатомическими особенностями строения вен левого яичка и оттока по ним крови. Если заболевание появилось недавно, то необходимо обратиться к урологу и пройти глубокое обследование.

— Появилось недавно, я очень тяжело болел сальмонеллезом.

— Недавно — это сколько лет?

— Лет 10.

— Живите спокойно и будьте здоровы.

— Но ощущение неприятное, может, стоит сделать операцию?

— Считается, что варикоцеле — одна из причин мужского бесплодия. Поэтому операция делается в детском возрасте. В 62 года — я бы не советовал. Варикоцеле угрозы жизни не представляет, болезнь безопасная, а с неприятными ощущениями можно свыкнуться.

Быть мужчиной

— Добрый день, Валерий Михайлович! Из Гродно Юрий Кимович беспокоит. Проблема такая: 10 лет у меня сахарный диабет 2-й формы, сейчас, как я понимаю, из-за этого появились проблемы с эрекцией, и мочевыделение стало очень медленное.

— Сахарный диабет — это, как приходят к выводу специалисты, в большей степени образ жизни. Надо придерживаться здорового питания, правильно сочетать физические нагрузки с отдыхом и проводить корректировку лекарственными препаратами, качество которых с каждым годом улучшается. И тогда можно жить столько, сколько Господь отвел.

Что касается мочеиспускания — надо провести обследование: сделать трансректальное УЗИ предстательной железы и урофлоометрию. Что касается половой функции, пациенты с сахарным диабетом могут сталкиваться с ее нарушениями. Но сейчас это легко решаемая проблема, есть специальные препараты, которые дают возможность жить нормальной половой жизнью. Однако нельзя принимать их без контроля врача. Назначать такие препараты должен врач-уролог или уролог-андролог, а не вы сами, увидев рекламу того или иного препарата. Очень важно правильно подобрать данный препарат, чтобы не было побочных эффектов, чтобы не страдала сердечно-сосудистая система, и ваша жизнь будет полноценна. Также важно учитывать свои физические возможности, адекватно их оценивать. Не все мужчины хотят осознавать, что возраст есть возраст, с годами половая функция слабеет, это естественный процесс.

— Мужу 60 лет. Он полон сил и энергии, проблем со здоровьем нет, но как мужчина стал слабее. Мы поддались рекламе и купили один из рекламируемых препаратов, в его составе — перец, женьшень, другие травы. Действует, как сказано в аннотации, мягко. Но что будет дальше? Обещают: если пить три месяца, эффект будет держаться 5 лет, и проблем с потенцией не возникнет. Верить ли этому?

— Препаратов рекламируется много. Все они разные: фармакологические, которые влияют на сосудистое русло и на приток крови, так называемые косвенные, которые повышают уровень тестостерона, повышают сосудистый тонус. На каждого человека они действуют по-разному.

Я бы посоветовал вашему мужу пройти обследование, и пусть врач назначит ему надежный, проверенный препарат, который используется в традиционной медицине.

— Добрый день! Зовут меня Сергей, мне 50 лет. Веду здоровый образ жизни, но в последнее время семяизвержение стало преждевременным. К кому надо обратиться?

— К врачу урологу или андрологу. Надо установить причину такого явления. А их много. Это может быть скрытая инфекция, передающаяся половым путем. Причина может быть в дисбалансе между гормонами. Дело в том, что в мужском организме есть не только мужские половые гормоны, но и женские, и с возрастом мужские гормоны начинают убывать, а женские — преобладать. Также причиной могут быть другие соматические заболевания.

— А нервное напряжение может сказываться?

— Конечно. Половая дисфункция может происходить на фоне вегетососудистой дистонии, которая возникает из-за нервного срыва, стресса. Но я советую вам обратиться к врачу. Решить вашу проблему можно, методы лечения разные. Надо только установить причину.

— Леонид беспокоит. Мне 54 года, половая функция заметно снизилась, хотя чувствую себя хорошо, плаваю, хожу в тренажерный зал. Правда ли, что снижение потенции свидетельствует о том, что есть проблемы с сердцем и сосудами?

— Снижение потенции — это первый звонок о том, что в организме мужчины не все благополучно. И, конечно, нужно искать причину. Это могут быть не только проблемы с сердцем, но и с легкими, почками.

Простатит у партнера, цистит у партнерши

— На УЗИ на обеих почках обнаружили много кист. Надо ли что-то с ними делать? Перерождаются ли они в раковую опухоль?

— Кисты почек бывают солитарные, или простые. Все зависит от их размера, количества и того, как они влияют на саму ткань почки.

Если кисты небольшие, находятся вне полости почки, не сдавливают сосуды почки, не нарушают отток и выработку мочи, то следует просто за ними наблюдать: раз в год обязательно делать УЗИ и биохимический анализ крови, чтобы знать показатели мочевины и креатинина. Кисты, как правило, не удаляются. Только в том случае, когда они достигают больших размеров — более 5—7 см в диаметре, проводится операция по удалению кист.

Но бывает такое состояние, как поликистоз почек. Это очень тяжелое врожденное заболевание, передается оно по наследству. Обычно выявляется в раннем возрасте. К сожалению, с таким диагнозом люди долго не живут.

Кисты в раковую опухоль не перерождаются. Бывает такое онкозаболевание, как кистарак, но встречается очень редко.

— Здравствуйте, Валерий Михайлович! Я студентка, мне 21 год. Весной случился приступ цистита. Выпила антибиотик, помогло. А сейчас опять новый приступ. Была на приеме у уролога. Анализ мочи в норме, показания УЗИ хорошие. Врач посоветовал пить больше жидкости и тепло одеваться. Но неприятные ощущения не проходят. Что делать?

— Долечиться. И тепло одеваться. Короткие куртки, трусики-стринги — забыть. Поясница, ноги постоянно должны быть в тепле. Мочиться надо по первому позыву. Обязательно наблюдаться у гинеколога, потому что циститы и гинекологические заболевания сочетанные, они могут "поддерживать" друг друга. Обязательно соблюдать половую гигиену, потому что обычный простатит у партнера может стать причиной вашего цистита.

С думой о потомках

— Валерий Михайлович, меня как будущего, очень на это надеюсь, отца волнуют следующие вопросы: как именно нужно готовиться мужчине к зачатию ребенка и стоит ли проверяться на ИППП (инфекции, передаваемые половым путем)? Если да, то как это следует с медицинской точки зрения грамотно преподнести супруге, ведь такой разговор может привести к недоверию.

— Перед планированием детей необходимо обязательно думать о том, какой малыш у вас родится. И ни один из супругов не должен обижаться, если предлагается пройти такое обследование. Сегодня разработан специальный комплекс, который включает не только анализ на инфекции, передаваемые половым путем. Есть банальные инфекции, которые приносят больше вреда при зачатии ребенка, чем ИППП. Кроме того, многие инфекции половых органов являются скрытыми, то есть бессимптомными, и долгое время никак себя не проявляют. Но это не значит, что нет болезни. Поэтому перед планированием ребенка жена должна обязательно пройти необходимое обследование у гинеколога, муж — у уролога.

Но всегда надо думать о том, что здоровый образ жизни — это основа всего. Есть такая пословица: "На сбитой дороге трава не растет". Прежде чем вступать в какие-то связи, надо подумать, чем это может аукнуться, чтобы не винить потом себя и врачей, если не получается тот результат, которого ждете. Если человек воспитан, следит за собой, не хочет доставлять никаких проблем своему близкому, то он должен оградить и себя, и партнера от возможных заболеваний.

— Часто инфекции, передаваемые половым путем, становятся причиной бесплодия?

— Очень часто. Эти инфекции не так опасны сами по себе, они вызывают анатомические и морфологические изменения в половых органах, которые бывают непоправимыми. ИППП — не только одна из ведущих причин бесплодия у обоих полов, они также могут быть причиной тяжелых заболеваний сердца, суставов, глаз.

Мария ЭЙСМОНТ.

Народная Воля
http://www.nv-online.info
19 ЛІСТАПАДА 2013 г.

КНІГАРНЯ

Як нашы пісьменнікі пакараюць замежжа

*У гэтым годзе беларускія пісьменнікі даволі часта былі на слыху за мяжой. **Святлана Алексіевіч**, на жаль, не стала лаўрэатам Нобелеўскай прэміі па літаратуры, але ж атрымала прэстыжную Прэмію міру Саюза нямецкага кнігагандлю. На сёлетнім Франкфурцкім кніжным кірмашы ўпершыню быў беларускі стэнд ажно з васьмю айчыннымі аўтарамі. Акрамя гэтага, творы адразу трох беларускіх пісьменнікаў — **Наталкі Бабінай, Валянціна Акудовіча і Артура Клінава** — пераклалі за мяжой. На падыходзе і Зміцер Вішнёў са сваёй кнігай "Замак пабудаваны з крапівы", якую змогуць прачытаць у Германіі.*

Ці разумеюць беларускую літаратуру за мяжой? І якія творы карыстаюцца поспехам у замежных чытачоў? Пра гэта "Народная Воля" паразмаўляла з некаторымі літаратарамі.

Наталка БАБІНА: «Я веру, што міліцыя — з народам»

Раман Наталкі Бабінай "Рыбін горад" пераклалі спачатку на польскую, а зараз і на ўкраінскую мову. Пісьменніца вельмі спадзяецца, што і палякам, і ўкраінцам зразумела, аб чым яе кніга.

"*Па тых пытаннях, якія задавалі ў той жа Украіне на прэзентацыі кнігі, я зразумела, што сітуацыі ў нашых краінах падобныя,* — распавядае Наталка Бабіна. — *Хоць там нашмат больш вольнасці, людзі больш адчуваюць сваю годнасць і дэманструюць яе. Адна журналістка спыталася ў мяне: "Вось у нас часта крычаць: "Бандыты і міліцыя — адна кааліцыя". Ці так у вас?" Адказ ёсць у маёй кнізе, дзе малады міліцыянер аддае сваю ссабойку жанчыне, якая трапіла ў турму. Я веру ў людзей і веру ў тое, што міліцыя з народам. Але зараз такія часы, і ў нас, і ва Украіне, што яны не заўсёды могуць гэта прадэманстраваць*".

Кнігу "Рыбін горад" могуць зараз прачытаць у Польшчы дзякуючы польскай перакладчыцы Малгажаце Бухалік, якая пераклала таксама і "Хрыстос прызямліўся ў Гародні" Уладзіміра Караткевіча.

"*Яна перакладае беларускую літаратуру вельмі выдатна, пры гэтым ёй гэта не прыносіць ніякіх фінансавых дывідэндаў*, — расказала Наталка Бабіна. — *Мая кніга ёй спадабалася, яна яе пераклала і нават знайшла выдаўца. Менавіта таму, што кніжка выйшла ў Польшчы, яе надрукавалі ва Украіне. Хутка выйдзе на англійскай мове. Гэта вельмі няправільна, што перакладчык бярэ на сябе функцыю агента, мэнеджара, піяршчыка. Трэба сур'ёзна заняцца пытаннем, чаму ў нас няма такога механізма, які дапамагаў бы беларускім літаратарам папулярызавацца. У нас усё трымаецца на асабістых сувязях, на шанцаваннях і г.д. І ёсць цікавыя кніжкі, якія не трапяць ні да беларускага чытача, ні да замежнага. А вось ці магчыма гэты механізм у нас наладзіць, зараз я нават і не ведаю*".

Наталка Бабіна лічыць, што ў Беларусі мала чытаюць.

"*Мы мала працуем, у нас мала таленавітых тэкстаў, мала таленавітых аўтараў,* — гаворыць яна. — *Калі не станем працаваць больш, то нічога ў нас не атрымаецца. І чытаць трэба шмат, бо ў Беларусі чытаюць менш, чым ва ўсім свеце. Вось, напрыклад, тыраж маёй кнігі ў Польшчы 7 тысяч экзэмпляраў, зараз будзе другое перавыданне, ва Украіне адна тысяча, а ў Беларусі — паўтары тысячы з улікам таго, што перакладалі два разы*".

Як лічыць пісьменніца, рэцэпта поспеху за мяжой няма: "*Хісткі шлях — вывучаць густ нейкай краіны, праводзіць якія-небудзь сацыялагічныя пытанні. Адзіны шлях да поспеху — напісаць пра тое, што трэба тваёй душы. І калі гэта супадае з тым, чаго чакае грамадства, — вось табе і поспех*".

Валянцін АКУДОВІЧ: «Слава знойдзе свайго героя»

У філосафа і пісьменніка Валянціна Акудовіча не так даўно ў адным з самых прэстыжных выдавецтваў Германіі выйшла кніга эсэ "Код адсутнасці". У Берліне ўжо адбыліся дзве прэзентацыі.

"*Менавіта там я адчуў вострае непаразуменне, навошта ім мая кніжка,* — прызнаецца аўтар. — *Тым больш што мяне выдала выдавецтва, якое не кожнага немца друкуе. Але я зразумеў, чаму яны мяне надрукавалі. Мая кніжка — гэта настальгія для іх па тым часе, калі будавалася "вялікая нямецкая нацыя". Акрамя гэтага, немцы мяне яшчэ падчас падрыхтоўкі кнігі прасілі, каб я напісаў пра яўрэяў (пра якіх у маёй кніжцы нічога няма). Увогуле Еўропа ведае Беларусь па двух момантах: па-першае, гэта Лукашэнка і дыктатура, па-другое, гэта яўрэі і іх трагічны лёс у Беларусі. Гэта мне вельмі не падабаецца...*"

Валянцін Акудовіч заўважае: шмат беларускіх твораў перакладаецца з рускай мовы: "*Літоўцы, калі рабілі пераклад, спыталіся адразу, ці маецца рускамоўная версія, бо іх перакладчык не надта добра ведаў беларускую. І нават выдзелілі грошы, каб мы ў Беларусі перакладалі з беларускай на рускую, каб ім там было лягчэй працаваць. Гэта нейкі нонсэнс!*"

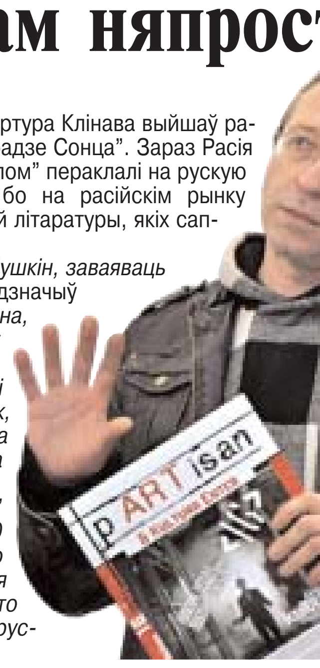
Рэцэпта літаратурнага поспеху ў Валянціна Акудовіча няма — ён, як кажуць, задавольваецца малым: будзе рады, калі яго будзе чытаць хаця б дзясятак чалавек на Радзіме.

"*Я ніколі не думаў ні пра якое замежжа,* — сцвярджае ён. — *Напрыклад, калі ў Польшчы выйшла кніга "Дыялогі з Богам", я падумаў: ну, пераклалі і пераклалі, далі пару соцень ганарару — і тое добра. Усе пераклады былі выпадковымі, я нават пальцам не паварушыў для гэтага! Але ж я з той эпохі, калі верылася, што слава знойдзе свайго героя...*"

На думку Акудовіча, у Беларусі ёсць аўтары, якія самі прыкладаюць намаганні, каб іх творы ведалі за мяжой. Сам ён не з такіх.

"*Віктар Марціновіч і Артур Клінаў — гэта тыя аўтары, якія свядома шукаюць шляхі выхаду ў свет,* — кажа Акудовіч. — *Але, на мой погляд, не аўтар павінен гэтым займацца. Пакуль у нас не з'явяцца адпаведныя інстытуты, якія будуць дбаць пра пераклады, нічога добрага не будзе*".

Артур КЛІНАЎ: «Заваяваць расійскі рынак беларусам няпроста...»

Не так даўно ў той жа Германіі ў Артура Клінава выйшаў раман "Малая падарожная кніжка па горадзе Сонца". Зараз Расія пабачыла яго "Шалом". Тое, што "Шалом" пераклалі на рускую мову, аказалася значнай падзеяй, бо на расійскім рынку вельмі мала прадстаўнікоў беларускай літаратуры, якіх сапраўды чытаюць у Беларусі.

"*Калі не ведаць рускую мову, як Пушкін, заваяваць расійскі рынак вельмі складана*, — адзначыў Артур Клінаў. — *Але не ўсё так дрэнна, бо расійская літаратура зараз у крызісе. "Вораг слабы", таму ёсць момант уварвацца на іх тэрыторыю і нешта там адцяпаць. Я жартую, але ж, каб заваяваць расійскі рынак, трэба быць медыйнай персонай менавіта там. Таксама гэта патрабуе рэсурсаў, якіх у нас наогул няма. Кнігу "Шалом" мне прыйшлося перарабляць на 30 працэнтаў для рускай версіі, таму што было шмат дрэнных водгукаў, якія я ўлічыў. І зараз стала зразумела, што руская версія значна лепей за беларускую...*"

ЭКСПЕРТЫЗА

Адам ГЛОБУС: «Шмат хто з пісьменнікаў хварэе на зайздрасць»

Творы пісьменніка, мастака і выдаўца Адама Глобуса чытаюць на розных мовах. Але ён лічыць, што беларускія аўтары, на жаль, пакуль вельмі слабыя, каб канкурыраваць з замежнымі.

— Шмат хто з еўрапейскіх аўтараў мае дзяржаўную падтрымку і падтрымку выдавецтваў, — *гаворыць Глобус*. — Паглядзіце, як у Беларусі чэхі і немцы, літоўцы і палякі прапагандуюць сваіх пісьменнікаў! А нашых пісьменнікаў мала хто падтрымлівае, а калі і падтрымлівае, дык па палітычных меркаваннях.

— Многія пісьменнікі не ведаюць, як знайсці добрага перакладчыка...

— Які ты паэт, такі ў цябе і перакладчык. Усё адпаведна... Мне пашанцавала з перакладчыкамі на рускую мову. Сярод іх ёсць нават два геніяльныя — Аляксандр Яроменка і Аляксей Паршчыкаў. На англійскую мяне перакладала Вера Рыч. Добра і адказна перакладала. Па-нямецку маё апавяданне загучала дзякуючы Норберту Рандаву.

— Вам цікава працаваць на замежжа?

— Мне цікава зарабляць, ствараючы кнігі.

— Ваш рэцэпт поспеху?

— У мяне папулярнасці ажно зашмат, таму я выкарыстоўваю псеўданімы.

— Мне падаецца, у апошні час павялічылася колькасць перакладаў беларускіх тэкстаў на замежныя мовы...

— Сапраўды, тэндэнцыя да гэтага ёсць. Ёсць цікавасць да краіны Беларусь. Раней была цікавасць да СССР, да Расіі. Цяпер мы займаем сваё месца на літаратурнай карце свету, адваёўваем яго ў вялікай рускай і шматаблічнай савецкай літаратуры.

— Напэўна, у пісьменніцкіх колах прысутнічае нейкая зайздрасць да тых, каго час ад часу перавыдаюць за мяжой? Магчыма, зайздросцяць і вам, альбо я памыляюся?

— Зайздрасць ёсць паўсюль! Таму і пісьменнікі не выключэнне, шмат хто хварэе на зайздрасць. Шмат разоў я сутыкаўся з зайздрасцю да сябе. Мярзотнае пачуццё, калі табе зайздросцяць! Але я не збіраюся з-за гэтага рабіцца менш паспяховым і менш папулярным...

З ГІСТОРЫІ

Ларыса ДОЎНАР: «Замежнікі цікавяцца сучаснымі аўтарамі»

Кнігазнаўца, кандыдат педагагічных навук, дацэнт Ларыса Доўнар нагадвае, што былі часы, калі беларуская шляхта чытала польскія, творы французскіх, нямецкіх і іншых замежных аўтараў без перакладу.

— Шляхта добра ведала і карысталася рознымі мовамі, — *гаворыць яна*. — Польская, французская і немецкая мовы былі самымі распаўсюджанымі тут да сярэдзіны 60-х гадоў XIX стагоддзя.

Наогул, кнігагандлёвы рэпертуар замежных выданняў на тэрыторыі Беларусі амаль нічым не адрозніваўся ад еўрапейскага. Можна адзначыць пачатак 90-х гадоў XX стагоддзя, калі Беларусь стала першай сярод былых рэспублік СССР (апярэдзіўшы Расію і Украіну), дзе была створана рынкавая сістэма ў кнігавыданні. Але ж масавы выпуск перакладаў замежнай літаратуры, такіх як дэтэктывы, бестселеры, фантастыка, рабіліся на рускую мову. Такая тэндэнцыя назіраецца і зараз.

Што тычыцца перакладаў з беларускай мовы, то, відаць, найбольш плённы перыяд для беларускай мастацкай літаратуры быў за савецкім часам. Тады актыўна перакладаліся класікі беларускай літаратуры на мовы народаў СССР і краін сацыялістычнага лагера. Напрыклад, за 1959—1965 гады кнігі беларускіх пісьменнікаў 197 раз выдаваліся ў перакладзе на мовы СССР. Творы Янкі Купалы выйшлі на 17 нацыянальных мовах 136 разоў тыражом звыш за 4 мільёны экзэмпляраў.

Хочацца заўважыць, што цяпер самая вялікая цікавасць замежнікаў назіраецца менавіта да сучасных беларускіх аўтараў.

Карына АДЗЕСЕНКА.

ШАХМАТЫ

Решите задачу

А.Максимовских

Белые: Kpf5, Фh3, Лg5, Cg8, пп. f3, h7 (6).

Черные: Kph8 (1).

Мат в 3 хода.

Предлагаем вниманию читателей трехходовую задачу-миниатюру российского мастера Александра Максимовских. Попробуйте найти ее решение. Свои ответы присылайте по адресу: 220030 Минск, ул.Энгельса, 34а, редакция газеты "Народная Воля", "Шахматы".

Заслуженная честь!

Международная шахматная федерация (ФИДЕ) на конгрессе в Таллинне приняла решение о внесении известного белорусского шахматиста, международного гроссмейстера Виктора Давыдовича Купрейчика в Зал славы ФИДЕ. Купрейчик — многолетний лидер белорусских шахматистов, участник семи финалов чемпионатов СССР, трижды в составе студенческой сборной СССР становился чемпионом мира, неоднократный победитель чемпионатов Беларуси и международных турниров. Но в неменьшей степени, чем турнирные успехи, популярность белорусскому гроссмейстеру принесли его творческие достижения. Вот как характеризовал игру Купрейчика "Энциклопедический словарь. Шахматы", вышедший в 1990 году под редакцией А.Карпова: "Шахматист яркого комбинационного стиля, отличающийся богатой фантазией, отсутствием какого-либо шаблона, всегда готовый идти на риск".

Приводим одну из ярких комбинационных партий Купрейчика.

Купрейчик — Радулов

Пловдив, 1980 г.

1.e4 c5 2.Kf3 Kc6 3.d4 cd 4.K:d4 Kf6 5.Kc3 d6 6.Cc4 Фb6 7.Kb3 e6 8.Cg5 a6 9.o-o Ce7 10.C:f6 gf 11.Фh5 Ke5 12.Ce2 o-o 13.Kph1 Kph8 14.a4! Cd7 15.a5 Фc7 16.Kd2! Беря под контроль важный пункт c4. 16...Kg6 17.Kc4 Лad8 18.f4 d5? Попытка активизироваться красиво опровергается. Шансы на защиту оставляло 18...Лg8 19.ed K:f4 20.Фh6 K:e2 21.d6! Возможность этого промежуточного хода, видимо, не была учтена черными. 21...C:d6 22.K:d6 Ф:d6 23.Ke4! Фc7 с надеждой после 24.K:f6 защититься от мата ходом 24...Ф:c2. Но последовал блестящий удар 24.Лf5!! Задачный ход на тему перекрытие. Если 24...ef, то 25.K:f6, и мат неизбежен. 24...Лg8 25.K:f6 Лg7 26.Лg5! **Черные сдались.** На 26...Ldg8 последует 27.Ф:h7+! и 28.Л:g8x.

Мемориал Т.Загорской

В Минске прошел традиционный турнир памяти пятикратной чемпионки Беларуси, мастера спорта СССР Татьяны Загорской. В нем приняли участие 75 спортсменов. Соревнования проводились по швейцарской системе в 9 туров. В острой борьбе победителем мемориала стал 13-летний кандидат в мастера Михаил Никитенко, показавший отличный результат — 8 очков из 9 возможных. На очко от победителя отстали кандидаты в мастера Алексей Терзи и Валерий Гордееня. В число призеров также вошли международный мастер Валерий Смирнов, кандидаты в мастера Егор Филипец, Сергей Калиновский, Мария Колядич, набравшие по 6,5 очка, Наталья Кусенкова, Валентин Ежель и Филипп Змушко — по 6 очков. Приз среди ветеранов получил кандидат в мастера Михаил Колодько — 5,5.

ПОДИУМ

Недетский утренник: ангелы и снежинки от Victoria's Secret

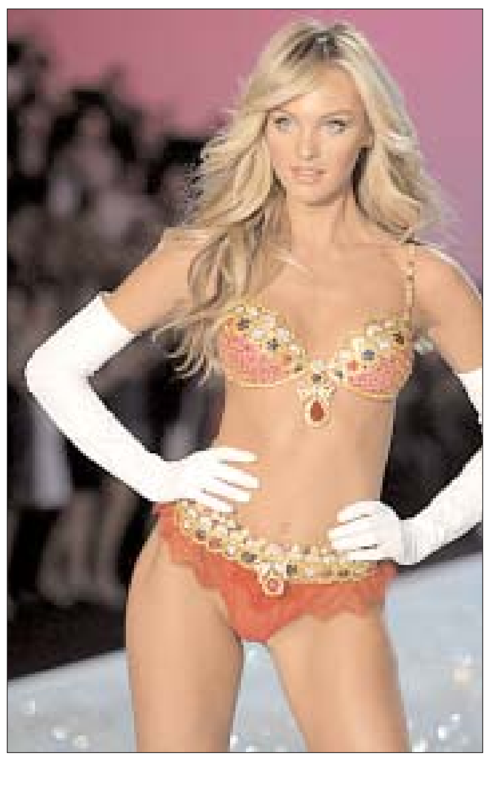
На традиционном шоу-показе знаменитой марки белья отличилась белорусская модель Марина Линчук. Именно ее декольте поразило звезду вечера Тейлор Свифт.

Марка женского белья Victoria's Secret известна по всему миру благодаря своим изысканным коллекциям и шикарным показам. Компания привлекает лучших моделей и постановщиков, чтобы сделать шоу незабываемым. Визитной карточкой шоу уже несколько лет являются искусственные крылья. Моделей наряжают в образы ангелов, райских птиц и искупительных демонов.

В этом году звездой шоу неожиданно стала белорусская модель **Марина Линчук**, которая участвует в показе в четвертый раз. На это раз она представляла сказочный образ, что-то среднее между снежинкой и Снежной Королевой. Ее отдельно похвалила приглашенная звезда певица **Тейлор Свифт**, предварительно оценив взглядом все прелести красотки.

Несмотря на внимание к белоруске, главной топ-моделью вечера стала **Кендис Свейнпол**. Она дефилировала по сцене в белье, украшенном более чем 4 тысячами драгоценных камней. В том числе 52-каратным рубином.

Сергей ШЕЛЕСТ.

Адрас рэдакцыі:
220030, Мінск,
вул.Энгельса, 34а.
Прыёмная:
тэл.
(017) 3286871.
Тэл./факс
рэкламнага
аддзела: (017)
3286904, 3286906
nvonlineinfo@gmail.com
http://www.nv-online.info

ISSN 2071-9647

Падпісныя індэксы: 63222, 632222

Заснавальнік
і галоўны рэдактар
Іосіф Паўлавіч
СЯРЭДЗІЧ

 Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі №947 ад 6 студзеня 2010 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь (пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі №224 ад 6 сакавіка 2000 г.). Надрукавана ў друкарні дзяржаўнага прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП №02330/0494179 ад 03.04.2009. Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Падпісана ў друк 18.11.2013 у 17.00. Аб'ём 4 друк. аркушы. Тыраж 26640 экз. Заказ №4774.